

**COLECȚIA „DUMITRU DAN” DIN PATRIMONIUL
MUZEULUI JUDEȚEAN BUZĂU.
UN INTERVIU DESPRE CĂLĂTORIA PE JOS ÎN JURUL LUMII**

Mădălina OPREA

*Motto: Călătorind, depărtându-te cât mai mult de hotarele țării și
cunoscând alte popoare, ajungi să înțelegi mai bine sufletul neamului tău.*
(Dumitru Dan, Buzău, 1978)

Prezentul articol își propune, în prima sa parte, să prezinte tipurile de obiecte care alcătuiesc colecția globe-trotterului Dumitru Dan (Buhuși, jud. Neamț, 14 iulie 1890 – Buzău, jud. Buzău, 4 decembrie 1978), colecție care se află în patrimoniul Muzeului Județean Buzău și care s-a dezvoltat de-a lungul anilor. Este o colecție de o uimitoare bogăție informațională ce evidențiază în primul rând, diversitatea culturală, politică, geografică și ocupațională a oamenilor pe care globe-trotterul i-a întâlnit cu prilejul acestei călătorii (între 1910-1916 și finalizată pe 20 iulie 1923¹) și ulterior, în anii postbelici prin conferințele ținute în toată țara despre acest traseu. Facem aceste afirmații, gândindu-ne doar la acei care au semnat aceste documente, oameni de stat, demnitari, diplomați, personalități marcante în diferite domenii, simpli secretari, agenți de poliție, lucrători în oficii poștale sau comandanți de nave. Nu trebuie să uităm însă nici publicul său de la diversele conferințe-spectacol ținute pe întreg mapamondul, oameni simpli sau capete încoronate, de toate

¹ Dumitru Dan a fost declarat câștigătorul concursului organizat de societatea franceză Touring-Club de France pentru cei 100.000 de kilometri parcurși pe jos în jurul lumii. Facem precizarea că această călătorie a fost începută la 1 aprilie 1910, la București, împreună cu alți 3 români, Alexandru Pascu, Gheorghe Negreanu și Paul Pîrveu, însoțiți fiind și de câinele ciobănesc, Harap. Pe parcursul traseului ceilalți membri ai echipei României au murit în India, China, S.U.A., Dumitru Dan fiind singurul supraviețuitor al echipei și câștigătorul concursului. Conform contractului cu asociația franceză de turism, traseul de 100.000 km pe jos urma să fie parcurs în 6 ani, însă până la 1 aprilie 1916, D. Dan parcursese 98.300 de km, călătoria fiind întreruptă datorită iminenței intrării României în război. Deoarece în timpul voiajului a suferit numeroase accidentări, D. Dan a fost respins la vizita medicală pentru mobilizarea în armată, el înrolându-se voluntar de război. A activat timp de 3 luni la Buzău, în Divizia a V-a Buzău (Regimentul 8 Buzău), ulterior retrăgându-se cu armata la Iași. Aici, deoarece cunoștea foarte multe limbi străine, a activat ca secretar interpret pe lângă Marele Cartier General, la Biroul 2 Contrainformații, asimilat ca ofițer. Pentru serviciile aduse patriei a primit medalia „Crucea Comemorativă a Războiului 1916-1918”, medalie care se află în patrimoniul Muzeului Județean Buzău.

vârstele sau din toate categoriile sociale. Din acest punct de vedere, nu cred că este îndrăzneată afirmația: Dumitru Dan a cunoscut literalmente o lume întregă.

În cea de-a doua parte a articolului, vom prezenta conținutul unui interviu înregistrat pe bandă magnetică și transpus în format digital în cadrul Muzeului Județean Buzău, obiect înregistrat în colecția de Istorie, în anul 2012, la poziția 53946. Această bandă de magnetofon a fost achiziționată de la familia Sârbescu din localitatea Beceni, județul Buzău și conține o înregistrare de 36 de minute a unui interviu acordat de Dumitru Dan unui reporter, în holul unui hotel, dintr-o localitate neidentificată încă. Această înregistrare datează din perioada 1967-1969, cel mai probabil din anul 1968.

1.1. Istoricul colecției.

O primă serie de documente și obiecte personale a intrat în colecția Muzeului Județean Buzău prin achiziție directă de la Dumitru Dan în data de 30.06.1978, însumând 203 obiecte² cum ar fi: 158 de documente din perioada 1914-1916 cu vize de trecere prin diverse țări (ștampile ale unor instituții, organizații, firme, chiar și restaurante, etc.), restul reprezentând: afișe de spectacole, articole din ziare, anexa pașaportului, câteva obiecte personale, precum: un costum național, brâu, două perechi de opinci, medalii, 9 cocarde și alte dovezi ale trecerii sale prin diverse orașe și localități ale lumii (contracte, fotografii, scrisori, programe de teatre și cinematografe, ș.a.).

A urmat un număr de 17 obiecte³ de numismatică și medalistică, donate de globe-trotter în 1978, după cum urmează: 13 monede (din România perioada interbelică și postbelică și o monedă din Danemarca, 1926), o insignă „Pionier de frunte”, o medalie „A XXV-a aniversare a eliberării patriei”, din 1969, și

² Acestea sunt înregistrate în patrimoniul muzeului la pozițiile cuprinse între 15470-15673. Facem precizarea că, din păcate, la data publicării acestui articol, unele dintre documentele achiziționate prezintă o stare de conservare care nu permite valorificarea lor din punct de vedere expozițional, deoarece prezintă un mare grad de uzură funcțională. Ele au fost purtate de globe-trotter în toată lumea și apoi, în anii '70-'80 ai sec. XX, le-a folosit în timpul numeroaselor sale conferințe prin țară, arătându-le publicului larg pentru a-și putea susține cu dovezi traseul parcurs. Doar câteva dintre aceste documente au fost publicate până în prezent. Vezi, Val. Tebeica, *Străbătând lumea. Călători și exploratori români de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea*, Editura Științifică, București, 1962 și V. Tebeica, *Români pe șapte continente*, Editura Sport-Turism, 1975. În ambele cărți apar publicate și fotografii realizate de D. Dan în timpul călătoriei, fotografii care nu se regăsesc, din păcate, în colecțiile studiate până acum în muzeele menționate mai jos, fotografii care surprind spre exemplu, aspecte antropologice, etnografice, geografice, legate de floră și faună, de asemeni, și fotografii individuale sau de grup ale globe-trotterilor români (14 fotografii în total).

³ Acestea sunt înregistrate în patrimoniul muzeului la pozițiile 17346, 17347; 17349-17361.

două ordine - ordinul „Apărarea Patriei”, clasa I și ordinul „Meritul cultural”, clasa V, din 1966.

În anul 1981 (post mortem), au mai intrat în patrimoniul Muzeului Județean Buzău, prin donație din partea familiei, următoarele obiecte: brevetele ordinelor și medaliei de mai sus, un carnet de student al Școlii superioare de documentare și de Științe administrative pentru anul școlar 1931-1932, o legitimație emisă în 11.08.1914 pentru Dumitru T. Dan de redacția ziarului „Românul, primul ziar român fondat 1904”, din Cleveland, Ohio, SUA; o fotocopie a primei pagini din ziarul *America - The leading romanian newspaper in USA and Canada*, Organul Oficial al Uniunii și Ligii Societăților Române Americane, anul 65, nr. 4, Detroit, statul Michigan, 21.02.1971 și o bundă.

Între anii 1985-1995, prin achiziție, donație și cercetare de teren au mai intrat 4 obiecte (două parafe-ștampile, o plachetă și o fotografie).

În anul 1996 s-au înregistrat alte obiecte precum: un ziar conținând un articol despre Dumitru Dan (martie 1968), două afișe, un ecuson și o serie de 62 de diplome care i-au fost înmânate globe-troterului cu ocazia numeroaselor susțineri de prelegeri în diferite instituții de învățământ, case de cultură din țară, între anii 1960-1975⁴.

Cele mai recente obiecte intrate în această colecție, fie prin achiziție, fie prin donație și înregistrate în 2012, sunt: un pașaport emis în anul 1927; un supliment lunar al ziarului *Scânteia* din 1968 și două benzi de magnetofon

⁴ Referitor la activitatea sa prodigioasă, după retragerea la pensie, și permanenta disponibilitate de a face cunoscută locuitorilor țării călătoria sa, ni se par elocvente următoarele afirmații:

„L-am întâlnit de multe ori prin țară, pe potecile noastre, în săli de conferințe, la masă, pe terenuri de sport, peste tot este înconjurat cu dragoste de organele locale, de intelectualitatea satelor și orașelor; de pionierii patriei noastre, în mijlocul cărora se simte excelent. Există multe localități în România unde i s-au făcut primiri triumfale, cu torțe aprinse, cântece și urale. A lăcrimat acest temerar, aducându-și aminte de activitatea sa, când cu 50 de ani în urmă și el era mesagerul cântecului, jocului și costumului românesc, care a mișcat multe ființe omenesti.

În anul 1966 în localitatea Traian-Turnu Măgurele, prof. M. Staicu și locuitorii satului l-au primit cu torțe vii. Aceste manifestări sunt acte de înaltă prețuire ce se acordă acestui Mare Om care împreună cu cei trei tovarăși de drum au făcut pe mulți să caute pe hartă România la începutul acestui secol. Mulți locuitori ai globului pământesc au admirat costumele și au savurat viersul românesc.

Prin viu grai veșnic preocupat de popularizarea turismului și a binefacerilor sale, peste 25 de zile dintr-o lună, acest celebru om cutreieră prin țară, răspunde solicitărilor cu deosebită amabilitate. Numeroase școli, organizații obștești, unități îl invită să țină conferințe. A primit zeci și zeci de diplome, insigne, medalii ș.a.”. Vezi, însemnările din mai 1969 ale inginerului Vasile Vanță, de la Comisia Ocrotirii Monumentelor Naturii din cadrul Academiei Republicii Socialiste România, în *Cartea de onoare* (mss.), pp. 2-2 bis.

conținând înregistrări audio ale vocii globe-trotterului prezentându-și călătoria în jurul lumii în cadrul unei conferințe⁵ și în cadrul unui interviu al cărui conținut îl vom prezenta în partea a doua a acestui articol.

1.2. Tipuri de obiecte

De la bun început trebuie să facem distincția dintre documentele emise în timpul călătoriei și celelalte tipuri de obiecte ulterioare călătoriei sale în jurul lumii, cele din perioada interbelică și perioada anilor '70-'80 ai secolului XX.

Documentele din prima categorie (I) sunt emise în următoarele limbi: română, franceză, engleză, spaniolă, italiană, olandeză, germană. O bună parte dintre ele poartă, din păcate, semnături ilizibile sau ștampile aproape șterse, dar care au putut fi identificate într-o proporție de 98% coroborând informațiile prezente pe document cu cercetarea întreprinsă pe internet și în alte surse. Unele persoane sau instituții menționate în aceste documente au putut fi identificate relativ ușor, altele în zile întregi de cercetare, altele deloc, datorită ilizibilității textului scris.

Un alt aspect pe care trebuie să îl aduc în atenție este acela că, însuși Dumitru Dan, în anii '70, când în casa sa de pe bulevardul Lenin, nr. 38⁶ era deschisă o mini-expoziție cu aceste documente, a făcut însemnări marginale pe unele dintre acestea, identificând corect instituții, orașe, țări. Uneori însă, o cercetare mai amănunțită a dezvăluit că unele dintre aceste informații marginale erau eronate. În principiu, este cazul afișelor de teatru din America Centrală, dar nu numai. Mai facem precizarea că până în prezent am identificat prezența unor colecții de documente, care în proporție covârșitoare datează din perioada 1914-1916, și în alte muzee precum: Muzeul de Istorie „Iulian Antonescu” din Bacău (169 obiecte) și Muzeul Sportului din București (153 obiecte)⁷.

Muzeul Județean Buzău deține o colecție cu un număr de 306 obiecte, după cum urmează:

I. Documente: manuscrise, dactilografiate, tipărite

⁵ Vezi Mădălina Oprea, *Conferința globe-trotterului Dumitru Dan despre extraordinara sa călătorie în jurul lumii*, în *Analele Buzăului*, vol. IV, Buzău, 2012, pp. 155-190.

⁶ Astăzi, pe bulevardul 1 Decembrie 1918, în Buzău, pe locul caselor din zona respectivă sunt construite blocuri de locuințe, date în folosință în anii 2000.

⁷ Cu acest prilej doresc să mulțumesc personalului din aceste instituții care m-a ajutat în mod direct și indirect să accesez aceste colecții, să le analizez, să le scanez sau să le fotografiez. Calde mulțumiri, în mod special doamnei Didina Constanda (Biblioteca Județeană Buzău), doamnei Gabriela Ocneanu (Muzeul de Istorie din Bacău), doamnelor Cătălina Ganea și Mariana Ștefan (Muzeul Sportului București). Pentru ajutor în documentare țin să mulțumesc și doamnei Mariana Gavrilă (Biblioteca Metropolitană București) și doamnei Magdalena Ionescu (Buzău) pentru traducerea documentelor din limba spaniolă și italiană.

I.1. Documente oficiale emise de instituțiile pe care le-a vizitat (1910-1916; 1923), purtând de cele mai multe ori antetul instituției. Multe sunt emise pe hârtie filigranată, poartă ștampile, sigilii, timbru sec sau sunt timbrate ori poartă alte elemente decorative (panglici mono-, bi- sau tricolore etc).

I.2. Documente de tipul filă de dictando sau filă albă, simplă de hârtie pe care o prezenta D. Dan în birourile instituțiilor respective confirmându-se prezența lui în acel loc, la data respectivă. Era semnată de către un reprezentant al acelei instituții (președinți de state, guvernatori, primari, președinți sau directori de organizații sau societăți, secretari, polițiști, bibliotecari, curatori de muzee, etc.) și apoi se aplica ștampila instituției sau companiei. Cel mai des uzitat text în astfel de documente: „D. Dan care călătorește pe jos în jurul lumii a vizitat acest birou în data ...”. Multe documente consemnează și ora sau naționalitatea globe-trotterului (Romanian, Rumano, etc). Trebuie să mai fac precizarea că cele mai multe dintre documentele emise de comunitățile de români din SUA relatează modul călduros cu care D. Dan a fost primit, mulți dintre românii prezenți la spectacolele sale fiind foarte bucuroși și mândri că un român face cunoscut numele țării pe tot globul. Presupunem că a fost și foarte bine ajutat din punct de vedere financiar. De asemenea, el însuși relatează faptul că a fost primit cu multă bucurie și entuziasm în țările latine (America Centrală, America de Sud, Spania, Portugalia, Italia).

I.3. Scurte articole apărute în presă despre vizita lui în diverse orașe ale lumii (fragmente din diverse ziare). Multe dintre aceste fragmente de ziar nu au putut fi datate cu precizie sau nu s-a putut identifica ziarul în care au fost publicate ori locul apariției.

I.4. Afișe de spectacole. Această categorie a fost și cel mai dificil de datat și de identificat locul apariției, mă refer aici în principal la afișele din America Centrală (Cuba, Haiti și Puerto Rico), în special cele în limba spaniolă. Identificarea s-a făcut foarte greoi deoarece lipsește orașul în care s-a publicat afișul, fiind menționat doar numele teatrului (de cele mai multe ori având un nume generic, de genul „Marele Teatru” sau „Teatrul Principal”). Un alt impediment a fost faptul că informațiile despre teatrele din America Centrală în primul sfert al secolului XX sunt rarissime în mediul virtual (internet)⁸.

I.5. Cărți poștale ilustrate

⁸ De foarte mare ajutor mi-a fost colaborarea cu doamna cercetătoare Rose Marie Bernier din San Juan, Puerto Rico, căreia îi mulțumesc și pe această cale și care mi-a sugerat că însăși analiza acestor afișe poate constitui o temă aparte de cercetare. De asemeni, informații importante despre clădiri de teatru am găsit și în ampla lucrare a lui Juan de las Cuevas Toraya, Gonzalo Sala Santos, Abelardo Padrón Valdés, *500 años de construcciones en Cuba*, D.V. Chavín, Servicios Gráficos y Editoriales, S.L., Havana, Cuba, 2001, 562 p.

I.6. Contracte teatrale

I.7. Un pașaport din 1927 și o anexă din 1915 a pașaportului cu care a călătorit, anexă emisă în Spania pentru a putea călători în Franța.

I.8. Fotografii

I.9. Diplome oferite de diferite instituții din țară (comitete sau sfaturi populare, consilii județene sau orășenești, case de cultură, școli, uzine, organizații sportive) în perioada 1960-1975, când după ce s-a pensionat ca profesor de geografie la Școala generală nr. 7 din Buzău, a fost invitat să țină prelegeri, conferințe în foarte multe localități ale țării despre călătoria sa în jurul lumii.

II. Documente audio - două benzi de magnetofon cu înregistrările vocii globe – trotterului

III. Obiecte de medalistică și sigilografie

III.1. Cocarde cu emblema unor societăți de ajutor care funcționau în cadrul comunităților de români din SUA, cele mai multe înființate în primul deceniu al sec. XX.

III.2. Insigne și medalii

III.3. Ștampile cu inscripția: „Dumitru Dan/campion mondial/Bulev. Lenin, nr. 38, Buzău”

IV. Piese de costum popular bărbătesc și de încălțăminte (opinci).

2. Interviu despre călătoria pe jos în jurul lumii

Reporter: [...] Bd. Lenin nr. 38⁹, care în tinerețe a făcut ocolul lumii pe jos, parcurgând 100.000 de km. Folosindu-ne de amabilitatea dânsului, l-am rugat să ne împărtășească ceva din impresiile și peripețiile din călătorie. În orașul nostru¹⁰ dânsul se află cu ocazia unei invitații de a face o expunere la Casa Pionierilor și la alte școli din municipiul nostru. Holul hotelului din municipiul nostru a fost un cadru binevenit pentru interviul nostru.

Tovarășe Dan, vă rugăm să ne amintiți câte țări ați vizitat ?

D. Dan: Am vizitat 74 de țări, 30 de colonii, bineînțeles traversând și 3 oceane și 7 mări și de 6 ori ecuatorul.

Reporter: Spuneți-ne, vă rugăm, între ce ani ați făcut această călătorie?

⁹ Din păcate, debutul interviului lipsește din înregistrarea audio. Reporterul îl introduce pe Dumitru Dan, menționând adresa acestuia din municipiul Buzău.

¹⁰ Pe toată durata interviului nu este menționat orașul în care s-a acordat acest interviu, doar precizarea că se înregistrează în holul unui hotel. Este dificil de identificat orașul deoarece după ce s-a retras la pensie, Dumitru Dan a avut numeroase deplasări în țară. Este de asemenea dificil de identificat, pornind de la datele pe care le deținem în prezent, cine este reporterul care a condus acest interviu, cel mai probabil un reporter sportiv.

D. Dan: Da. Am făcut-o între anii 1910-1916. Șase ani de zile a durat această călătorie.

Reporter: Ce v-a determinat să porniți în această călătorie?

D. Dan: Nu am avut posibilitatea să pot intra la universitatea din Iași sau de la București pentru că era foarte greu pentru copiii săraci să învețe carte mai departe. Ne-am întovărășit cu încă 3 tovarăși, [fiind deci cu toții] 4, și am format o echipă de dansuri naționale și am plecat până la Paris pe jos, dând spectacole prin diferite orașe mari: Budapesta, Viena, Innsbruck, Belfort¹¹, până la Paris.

La Paris ni s-au oferit condițiuni foarte avantajoase, ne-au scutit de taxe, [ni s-au acordat] cărți gratuite și atunci dădeam spectacole pe la marile teatre și cinematografe, dansuri naționale, cântece naționale, în costumele noastre naționale românești și în opinci. Așa că, cu aceasta ne puteam face posibilitățile ca să cheltuim și noi pentru ce ne trebuia: [pentru] haine, îmbrăcăminte [sic! încălțăminte], camere și masă. Și când eram pe punctul să terminăm, pentru că doi dintre noi ne-am înscris la Conservator și doi la Facultatea de Geografie [frază neterminată]. Printre cei doi care s-au înscris la Conservator, era și un ardelean Paul Pîrvu, din Sibiu, care cânta foarte bine din caval, din fluiet și din cimpoi. Celălalt, Pascu, cânta din armonică, din flaut, din clarinet și erau dornici de muzică și s-au înscris la Conservator. Eu și cu Negreanu am căutat să fim înscriși la facultatea de Geografie pentru că era [de] 3 ani și să terminăm mai repede și să ieșim și noi ca profesori. Așa că, [atunci] când eram pe timpul de a termina facultățile noastre am auzit prin ziare și prin afișe că societatea franceză Touring-Club de France¹² a găsit de cuviință să

¹¹ Oraș situat în Franța, la o distanță de aproximativ 500 km de Paris.

¹² Pe toată durata interviului, D. Dan face referire la această asociație, utilizând termenul de „societatea franceză”. Asociația Touring-Club de France a funcționat în perioada 1890 - 1983. Începând cu anul 1983 a funcționat la Paris Touring-Club Francilien, care era o emanație a celebrei asociații Touring-Club de France. În noiembrie 1983, cei mai mulți dintre liderii săi voluntari au creat asociații răspândite în toată Franța, care s-au unificat sub titulatura „Uniunea grupărilor clubului Touring-Club de France” (UGTCF). Gruparea montană Touring-Club de France și gruparea Touring-Club Île de France, care făceau parte din UGTCF, au fuzionat în 1999 pentru a forma o asociație dedicată drumețiilor. Aceasta a purtat numele de Touring-Club Francilien și începând cu anul 2011 și-a luat denumirea de TCF Randonnée. Sediul său se află în vechea barjă a Touring-Club de France, 9, Port des Champs Elysées, 75008, Paris. Pentru mai multe detalii despre istoria acestui club ce se întinde pe aproape un secol și rolul major pe care l-a jucat în istoria turismului în Franța, vezi Jean Orselli, *Le Touring-Club: association évergétique, association d'usagers de la route ou association de tourisme?*, în *Pour mémoire (Comité d'histoire), Revue du ministère de l'Écologie, du Développement durable, des Transports et du Logement*, nr. 10, 2011-2012, pp. 86-99; Jean Orselli, *Le rôle déterminant des associations dans la création de la première administration du tourisme en 1910. L'action du Touring-Club de France*, în *Pour mémoire (Comité d'histoire), Revue du ministère de*

deschidă un concurs [pentru cei] care vor să facă ocolul lumii pe jos. Dornici de a vedea lumea și ispitiți de premiul care ni se oferea, ne-am oferit și noi de a ne duce la această societate.

Acolo, luând condițiunile, ne-au cerut așa: că trebuie să facem un program, un itinerariu prin care să arătăm pe unde mergem, pe unde trecem, câți kilometri facem și în câți ani. Au venit desigur mulți amatori francezi, englezi, germani, italieni, spanioli, americani, din diferite țări, dintre care 196 de străini au fost admiși și 4 români, 200 de persoane [așadar]. Fiecare urma să plece pe ruta lui. Am observat că o foarte mare parte dintre străini, cum eram cu toții acolo, au cerut alte condițiuni. Unii au cerut să facă o circumferință pe la Nord, ceea ce însuma numai 40.000 km. Să dăm un exemplu: plecând din Budapesta, Viena, Berlin, Christiania¹³, Stockholm, Londra. De la Londra-Birmingham, Nottingham, Sheffield, Blackpool, Liverpool, Carlisle, Glasgow. De la Glasgow, traversarea Atlanticului în Canada: Trois-Rivières, Quebec, New York, Pittsburgh, Cincinnati, Omaha, Cleveland [?], San Francisco. De acolo, să ne întoarcem prin Florida, Mexico, traversăm mai departe Cuba, Puerto Rico, Curaçao, Trinidad, Barbada, Santa Lucia și Maritnica, de unde venim în Europa iarăși, prin Portugalia, Spania, Italia, Berna și am ajuns la fel Budapesta sau Viena de unde am plecat.

Reporter: Acesta era traseul dumneavoastră?

D. Dan: Nu, acesta era al altor cetățeni care au cerut [să parcurgă un traseu de] 40.000 km.

Reporter: Și traseul Dvs.?

D. Dan: Traseul nostru a fost de 100.000 de km. Dacă doriți să vi-l spun și pe al meu. Al nostru a fost așa: București, Ploiești, Brașov, Cluj, Budapesta, Viena, Praga, Dresda, Berlin, Hamburg, Flensburg, Copenhaga, Christiania, Stockholm, Petersburg (Leningrad¹⁴), Novgorod, Moscova, Tbilisi [Georgia], Teheran [Iran], Bagdad [Irak], Damasc [Siria], Ierusalim [Israel], Cairo, Assuan [Egipt], Port Sudan [Sudan], Mecca¹⁵, Aden¹⁶, Mogadishu¹⁷,

l'Écologie, du Développement durable et de l'Énergie, număr aniversar 100 de ani de administrație a turismului, iulie 2012, pp. 36-44; tcf-randonnee.com (accesat în 09.09.2013) și site-ul Bibliotecii Naționale a Franței, www.gallica.bnf.fr (accesat în 2012-2013).

¹³ Christiania sau Kristiania reprezintă vechea denumire a actualului oraș Oslo, capitala Norvegiei; nume folosit în perioada 1624–1924.

¹⁴ Sankt Petersburg, care este cea de-a doua mare zonă urbană din Rusia, a fost fondat în 1703 de către țarul Petru cel Mare. În 1914, numele de rezonanță germană a fost schimbat cu Petrograd. Apoi, după moartea lui Vladimir Lenin în 1924, Uniunea Sovietică a schimbat numele orașului în Leningrad. Leningrad a devenit Sankt Petersburg din nou, 67 de ani mai târziu, după destrămarea fostei Uniuni Sovietice, în 1991.

¹⁵ Globe-trotterii nu au putut ajunge la Mecca, orașul sfânt al musulmanilor. Ei au ajuns doar până la Djidda (Jeddah, Arabia Saudită), localitate aflată la o distanță de 87 de km. Mecca și

Mozambic¹⁸, Tananariva¹⁹, Adelaide (în Australia), Melbourne, Sydney, Brisbane. Noua Zeelanda: Wellington, [traversarea Oceanului Indian], Colombo (Ceylon²⁰), apoi [India]: Bombay, India, Calcutta, Rangoon²¹

împrejurimile sale sunt total interzise nemusulmanilor, pe toate drumurile de acces aflându-se numeroase puncte de control care să depisteze eventualii intruși. „*Pascu dorea să viziteze Mecca, întrucât cunoștea destul de bine câteva limbi orientale, dar ajunși la Djidda, și-a dat seama că nu era de ajuns să vorbești și să ai port de pelerin [...]. Puțini sunt acei europeni care au reușit să ajungă acolo și numai după minuțioase pregătiri, care au durat și doi, trei ani, în care timp au trebuit să deprindă cele mai neînsemnate obiceiuri ale mahomedanilor, pentru a nu se da de go!*”. Vezi, Val. Tebeica, *op.cit.*, 1962, pp. 307-308.

¹⁶ Aden (Yemen) a fost capitala Republicii Populare Yemenul de Sud. Acest port strategic care leagă Marea Mediterană și Oceanul Indian a fost un centru comercial încă din primul mileniu î.Hr. Capturat de britanici pe 19 ianuarie 1839, a fost făcut colonie a Coroanei Britanice în 1935. După instaurarea independenței Yemenului de Sud la 30 noiembrie 1967, britanicii își închid baza navală din acest port. Aden a fost capitala Yemenului de Sud din 1968 până la unificarea acesteia cu Republica Arabă Yemen în 1990, capitala noii țări fiind Sana'a. Vezi, www.nationsonline.org și www.worldatlas.com (accesate în 02.09.2013).

¹⁷ Mogadishu este capitala și cel mai mare oraș al Somaliei. Datorită dezordinii cauzate de războiul civil, populația acestui oraș poate doar fi estimată între 1,5 și 3 milioane de locuitori. Localizat pe regiunea de coastă a Oceanului Indian, orașul a servit ca important port maritim de-a lungul secolelor.

¹⁸ Republica Mozambic este o țară în sud-estul Africii, cu ieșire la Oceanul Indian și a cărei capitală este Maputo. În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, portughezii au transformat Mozambicul în colonie declarând-o în 1953 provincie de peste mări a Portugaliei. La 25 iunie 1975, Mozambicul devine republică și își declară independența față de Portugalia. A urmat un lung război civil care s-a încheiat în 1992, în timpul căruia au murit peste 1 milion de oameni și peste 1,7 milioane de persoane s-au refugiat în țările învecinate (cifre estimative).

¹⁹ Antananarivo, oraș cunoscut anterior sub numele de Tananarive, este capitala națională a Republicii Madagascar, situată pe insula Madagascar, aflată în Oceanul Indian, în partea estică a continentului african. Orașul fost fondat în secolul al XVII-lea de dinastia Imerina. Începând cu anul 1885 Franța impune Madagascarului protectoratul său, apoi începând cu anul 1896, până în 1960, Madagascarul a fost colonie franceză. Devine republică independentă la 26 iunie 1960. Această insulă africană, cu o suprafață de 587.041 km² este a patra ca mărime din lume după: Groenlanda, Noua Guinee și Borneo, fiind denumită și „Marea Insulă Roșie” datorită culorii solului. De asemenea, Insula Madagascar mai este numită și „Insula grafitului”, deoarece are resurse extrem de bogate de grafit. Deși situată la aproximativ 250 de mile (400 km) de pe continentul african, populația malgașă este în primul rând legată nu de popoarele africane, ci mai degrabă cu cele din Indonezia, aflate la mai mult de 3.000 de mile (4.800 km) la est. Malgașii, în plus, nu se consideră a fi africani, iar din cauza legăturii continue cu Franța, perpetuată din timpul dominației coloniale, insula a dezvoltat legături politice, economice și culturale cu țările francofone din Africa de Vest. Mai multe detalii se pot găsi pe www.britannica.com (accesat în 02.09.2013).

²⁰ Ceylon-ul a fost o colonie britanică (1815-1948), astăzi Republica Democratică Socialistă Sri Lanka, o țară insulară în Oceanul Indian situată la 32 de km de India, de care o desparte strâmtoarea Park. Denumirea Ceylon a fost utilizată până în 1972, când a devenit în mod oficial Sri Lanka. Capitala este Colombo.

[Myanmar], Bangkok [Thailanda], Colonia Capului²², Sudan, Corrientes [Argentina], Montevideo [Uruguay], Buenos Aires [Argentina], Santiago de Chile [Chile], Sucre [Bolivia], Lima [Peru], Quito [Ecuador], Bogotá [Columbia], Panama [Panama]. Am uitat să vă fac o paranteză: noi am studiat pe lângă limbile străine, am studiat și clima²³. Și ca să nu ne prindă iarna, întotdeauna când venea iarna plecam la sud iar când se termina iarna, plecam la nord. Acei străini care nu au studiat această climă și i-a prins iarna, a trebuit să abandoneze pentru că nu au putut să călătorească, să facă 40-50 de km pe zi. Așa că noi, am căutat să schimbăm [traseul în funcție de evoluția anotimpurilor]. De aceea, de la Bogota am mers [spre] Panama, am mers la Tokio, Osaka, Manilla [Filipine], Hong Kong, Canton [Guangzhou], Peking [Beijing, China], Vladivostok, Habarovsk²⁴, [Marea] Ohotsk²⁵ [Rusia], strâmtoarea Bering²⁶.

²¹ Rangoon, astăzi Yangon, a fost capitala statului independent Myanmar (Birmania) între 1948-2006, când guvernul a proclamat oficial noul oraș Nay Pyi Taw (Naypyidaw), capitala țării. Yangon este situat în partea de sud a țării și este cel mai mare oraș, centru industrial și comercial din Myanmar. Acesta a fost cunoscut în străinătate ca Rangoon până în 1989, când guvernul din Myanmar a solicitat ca Yangon, o transliterare care reflectă pronunția birmaneză a numelui orașului, să fie utilizate de către toate celelalte țări. Mai multe detalii se pot găsi pe www.britannica.com (accesat în 02.09.2013).

²² Colonia Capului (engl. Cape Province), cunoscută și sub denumirea de Capul Bunei Speranțe este o fostă provincie din Africa de Sud, care ocupă extremitatea sudică a continentului african. Înainte de crearea Uniunii Africii de Sud în 1910, zona a fost cunoscută sub numele de Colonia Capului. Aceasta a fost cea mai mare dintre cele patru provincii tradiționale și conține mai mult de jumătate din suprafața totală a țării. Numele Capul Bunei Speranțe se referă în mod special la promontoriul de aproximativ 30 de mile (48 km) sud de Cape Town și a fost mult timp utilizat în mod oficial pentru întreaga provincie. Mai multe detalii se pot găsi pe www.britannica.com (accesat în 02.09.2013).

²³ *Am studiat clima, temperatura, alimentele, monedele, am învățat limbile străine, adică: Pascu și Negreanu - limbile orientale și asiatice, Pirvu - limbile slave iar eu, Dan - limbile moderne: franceză, engleză, germană, spaniolă, portugheză și italiană.* Vezi, D. Dan, *op.cit.* (mss.), p. 3.

²⁴ Habarovsk este capitala și cel mai mare oraș din regiunea Habarovsk din Rusia.

²⁵ Marea Ohotsk este cunoscută în limba indigenilor ca „Marea Vânătorilor”. Este localizată în Asia răsăriteană și are deschidere la Oceanul Pacific. Ea este situată între peninsula Kamceatka, insulele Kurile în sud și insula Sahalin în est, la limita dintre Marea Japoniei, Oceanul Pacific și Marea Bering. Coastele sale au fost locuite de popoare indigene precum: Nivikh, Oroki, chiar și Itelmen. În această mare își varsă apele dulci fluviul Amur. Vezi, www.heritage-expeditions.com (accesat în 02.09.2013).

²⁶ Strâmtoarea Bering este situată între Capul Dejnev (Rusia) și Capul Prince of Wales (Alaska) aproximativ la latitudinea de 65° 40' N.

Societatea ne-a adus o condițiune: ca să mergem în America pe jos²⁷. A trebuit să studiem bine această chestiune. Ca să mergi în America pe jos nu era așa de ușor, așa că a trebuit să mergem... [frază neterminată]. După ce am ajuns la Vladivostoc [pentru ca] să ajungem în Alaska, trebuia să trecem strâmtoarea Bering. Așa că ne-am dus până la paralela 67° [Nord] și am ajuns la o temperatură de [minus] - 36° C ca să putem să găsim strâmtoarea înghețată.

Din Alaska am coborât mai departe de la Juneau, la Vancouver [Canada], San Francisco [SUA], Acapulco [Mexic], San Salvador [El Salvador], Managua [Nicaragua], Juan²⁸, San Jose [Costa Rica], Casablanca [Maroc], Alger [Algeria].

Am venit din nou pe partea de est a Africii, apoi Palermo. În Italia: Napoli, Roma, Milano, Locarno, în Elveția, Berna. Am intrat [în Franța:] Belford, Paris, Bruxelles, Haga, Amsterdam, Londra, Glasgow, Quebec, Montreal, Ottawa, Detroit, New York. Venind la Washington, Havana [Cuba], Port-au-Prince [Haiti], Santo Domingo [Republica Dominicană], în Caracas [Venezuela], Lisabona, Gibraltar, Madrid, Barcelona, Malta, Atena, Constantinopol, Sofia, Belgrad, Turnu-Severin, Craiova, București. Ne-am dus pe la nord și ne-am întors pe la sud²⁹. Acesta este itinerarul nostru.

Reporter: Cred că ați parcurs sute de localități din toată lumea.

D. Dan: Da, 1500 de localități, cum v-am spus, dar am descris numai orașele principale acum. Am mers de multe ori și 6-7-8 zile prin pustiuri și prin deșerturi. Căutam să ne culcăm în pomi. Aveam paturi speciale făcute din plasă, hamace, și dormeam noaptea în pomi. Prin țările călduroase unde era o temperatură de (plus) +40° C, căutam să mergem noaptea cu făcliile aprinse ca să speriem fiarele. Ne culcam noaptea în pomi: fie în palmieri, fie în nuci de cocos, fie în arbori de pâine sau chiar în coniferi care sunt înalți de la 80 până la 120 de metri. Am avut desigur de multe ori „ocazia” ca, în timpul când dormeam, să vină maimuțele să ne bată cu mandarine, cu smochine, cu portocale și noi ne apărăm. Aveam un aparat special cu petarde cu care le speriam, țipau și fugeau, nu se apropiau de noi. Așa că acestea au fost o parte din ele, cum v-am spus, din condițiunile care le-am avut să le facem.

²⁷ Se referă la faptul că nu li s-a permis să ajungă în America de Nord cu vaporul, mergând pe puntea vasului.

²⁸ San Juan este capitala Republicii Puerto Rico care se află însă de cealaltă parte a Mării Caraibelor. Aici este o confuzie datorată asemănării întrucâtva a denumirilor celor două capitale (San Juan vs. San Jose). Este vorba cu certitudine despre capitala San Jose a Republicii Costa Rica.

²⁹ Se referă la faptul că au plecat din țară ieșind prin nord și apoi, D. Dan a sosit singur, intrând prin sudul României.

Noi am cerut societății, desigur, să ne aprobe să avem 2 revolve la noi, un aparat de fotografiat pentru diferite ocazii, un binoclu. Totodată le-am propus să ne dea voie să mergem și pe apă pe jos. Membrii societății au fost foarte curioși:

- Cum să mergeți pe apă pe jos?

- Poftim da, avem un aparat procurat din Londra pe care îl punem la gleznă și marchează pasul. Deci, noi pe puntea vaporului mergeam [câte] 10-12 ore și avem scrisoare de la comandantul vapoarelor, avem cartea *Străbătând lumea*³⁰ unde se văd certificatele semnate de comandantul vaporului [sic! vapoarelor]. În 10-12 ore pe zi se făceau vasăzică [frază neterminată]. 90 de cm era pasul nostru [echivalentul unui] yard și apoi se făcea calculul, respectiv câți kilometri am parcurs. Un exemplu: de la Panama ne-am îmbarcat pentru Japonia. Am mers 27 de zile pe Pacific, timp în care am făcut 1450 de km. De la Glasgow până în Quebec, în Canada, [am făcut] 14 zile - 650 de km. De la Borneo până în Australia [am făcut] 32 de zile - 1600 km. Peste tot avem certificate, acte. Nu mai departe, pentru că avem și documentele noastre specificate pentru că societatea a spus că ne va controla, așa că noi am căutat să evităm a lua caravane sau căruțe. Și avem ștampilele autorităților din toate părțile, din sat în sat, din oraș în oraș, peste 70 de kg de certificate, documente pe care le posed și astăzi, diplome, medalii, insigne, filatelie și numismatică.

Reporter: Bine, tovarășe Dan, dar cu ce bani ați făcut această călătorie de-a dreptul fantastică și o adevărată aventură?

D. Dan: Societatea nu ne-a dat voie sub nici un motiv să plecăm cu bani. Și nici să fim ajutați cu bani. Au spus că cu bani, toată lumea poate să facă ocolul lumii. Dacă se poate, să facem fără bani. Atunci, noi care deja dăduserăm spectacole la Paris pentru existență, de a urma facultățile, am plecat echipați pe drum și cu instrumentele noastre. Și în fiecare oraș unde ajungeam și mai aveam nevoie de bani, imediat ne duceam la teatru care ne dădea în mod gratuit sala și dădeam un spectacol. Am avut ocazia să luăm și 2000 de franci, 1000 de dolari și 2000 de dolari într-o seară și cu banii aceștia, când se termina

³⁰ Val. Tebeica, *op.cit.*, planșe inserate între pp. 336-337. Este publicat documentul care certifică prezența lui D. Dan pe pachebotul Quebec al Companiei Generale Transatlantice, pe traseul dintre Cuba și Puerto Rico. „S-a îmbarcat pe 19 februarie 1915 și a ajuns la San Juan pe 10 martie 1915”. Semnează căpitanul vasului G. de Pertat. Un document asemănător (nr. inv. 15542) este semnat de căpitanul vasului Cataluña, aparținând Companiei Isleña Maritima și consemnează faptul că D. Dan în drumul său dinspre Ibiza, Insulele Baleare, spre Alicante [Spania] a mers câte 10 ore consecutiv pe puntea vasului timp de 2 zile (2-3 iulie 1915). Informații și imagini ale vapoarelor pe care au călătorit globe-trotterii se pot găsi pe www.norwayheritage.com.

punga, ne duceam și mai dădeam un spectacol. Așa că eram primiți, invitați de guvernatori, de casele regale, președinți de republică.

Ca o curiozitate: presa era lângă noi întotdeauna și care cum citea în jurnalele [respective] unde suntem și la ce hotel suntem [cazați], ne invitau guvernatorii, ne mai dădeau și ei câte 500 de franci, câte 500 de pesete, 500 de bolivari, 500 de lire sau 1000, după cum era țara respectivă.

Reporter: După cum ne spuneți la începutul convorbirii, Dvs. ați pornit patru la drum. Ce s-a întâmplat cu ceilalți?

D. Dan: Da. Patru am plecat la drum. Tocmai că voiam să vă spun și câteva din accidentele noastre, din peripețiile noastre, pentru că pentru a face ocolul lumii, și mai ales pe jos, prin diferite țări și triburi sălbatice, nu era așa de ușor. Noi fiind patru, am căutat întotdeauna să ne apărăm unul cu altul, pentru orice eventualitate.

Dar iată o întâmplare foarte periculoasă pe care am avut-o. Am avut-o când am ajuns în Australia, după ce am trecut de Melbourne, Sydney și Victoria trebuia să mergem spre Brisbane. De acolo trebuia să urcăm printr-o pădure de circa 30 de km, o pădure de liane care aceste liane nu cresc mai înalte de 1 m - 1,20 m. Și sunt numai fiare înăuntru. Și ca să nu fim în pericol cu toții, ne-am uitat cu binoclul și am văzut niște arbori în depărtare și am zis să ne ducem acolo ca să ne urcăm noaptea în pomi să dormim. Însă nu am făcut decât 6-7 km prin pădure și acolo, când am ajuns într-un luminiș acolo unde erau pomii, am căzut într-o groapă care era acoperită cu frunze și cu crengi. Când ne-am văzut în groapa aceea care era mai adâncă de 5 metri și jumătate, nu puteam să ieșim afară, chiar și [cățarați unul] pe umerii celuilalt. Era plină cu sânge și diferite buruieni arse. Ne-am dat seama că am căzut într-o capcană de fiare. Și imediat am dat un foc de revolver ca să audă colegii mei de la marginea pădurii că suntem la un început de pericol. Pentru orice eventualitate, am început să dărâmăm malul care era nisipos. Însă după focul nostru de revolver, au apărut vreo 6-7 capete ciocolatii, cu părul creț și cu nasul turtit. Aceștia erau [din] tribul banghiilor³¹ care era în apropiere. Și când au văzut că

³¹ D. Dan a afirmat în numeroase rânduri că băștinașii din această zonă practicau în acele timpuri antropofagia. Până în prezent nu am reușit să identific denumirea corectă a tribului banghiilor care era în zona Brisbane, statul Queensland. Despre canibalismul triburilor de aborigeni din Australia și în special din statul Queensland, E. G. Heap afirmă că „majoritatea acestor acte sunt de natură ceremonială. Cea mai mare parte a acestor practici au fost asociate ritualului de înmormântare; în timp ce s-a constatat că în multe cazuri au fost consumate de către inamici, în întregime sau doar părți ale corpurilor aborigenilor uciși în lupte. S-au înregistrat, de asemenea și multe alte cazuri în care s-au consumat aborigeni, bărbați, femei și copii, nu din motive religioase sau care țin de răzbunare, ci pur dietetice”. Referitor la cazurile de ucidere și consumare a cărnii primilor albi, vizitatori, misionari, invadatori sau naufragiați, autorul afirmă că numărul acestora este extrem de mic în comparație

noi suntem în groapă, le-am făcut semn să ne scoată, ei au rupt-o la fugă și au fugit [sic!]. Nu a durat mult și s-au întors cu vreo 6-7 snopișori de buruieni uscate, aprinse și le-au aruncat la noi [în groapă]. Colegul meu Pascu zice:

- Dane, să știi că ne dau foc de vii! Zic:

- Nu! O să le stingem!

Am început să stingem aceste buruieni, dar nu a durat mult și au venit și au mai aruncat vreo 6-7 snopi. Pascu meu, care deși era mai voinic ca mine, era în mijlocul fumului, s-a axfisiat și a căzut în nesimțire. Nu a durat mult, și am căzut și eu.

Când ne-am trezit, eram legați de un copac, de mâini și de picioare iar tribul dansa, cânta și mânca. Când ne-au văzut că mișcăm și ne-am trezit, au venit și ne-au dezlegat la picioare și ne-au dat câte un scaun și ne-au adus și nouă trei oale cu băutură de-a lor. A dat noroc omul [șeful] tribului cu noi, am luat două câni din acelea și când am gustat, era mai tare ca spirtul de 90 de grade! Cum noi nu obișnuiam să umblăm cu băuturi la noi și eram foarte feriți [temători] de această băutură și când a văzut șeful tribului că refuzăm, s-a supărat, a dat un țipăt grozav și a început o horă drăcească împrejurul nostru și care cum trecea, ne lovea cu piciorul. Văzând această situație, s-au oprit și pe urmă ne-au trimis și nouă ceva de mâncare. Începuse să se însereze, au aprins niște stâlpi pe care îi aveau acolo cu rășină și cu smoală și au dat foc ca să aibă lumină în parcul lor acolo. Ne-au adus o tavă cu niște gândaci și cu niște larve prăjite. Când am văzut, am refuzat să mâncăm. Văzând că nu mâncăm nici această mâncare, ne-au trimis în fine câteva bucăți de friptură de cangur și câteva bucăți de friptură de șarpe cu ochelari, din acela de 7-8 metri lungime, tăiate felii așa, parcă erau bucăți de morun sau de nisetru mare. În fine, de foame, pentru că ne dezarmaseră, ne luaseră revolverele, ne luaseră rucsacurile, unde aveam alimente, am fost nevoiți să mâncăm. În timpul și după ce am mâncat, am observat că din cauza băuturii tari au început să cadă câte unul-ici, unul-colo, unul-ici, unul-colo și când am văzut că nu mai mișcă niciunul, colegul meu care era mai înalt s-a întins cu mâinile la flacăra ca să ardă sfoara de la mână, a scos cuțitul din brâu și m-a dezlegat și pe mine și ne-am dus încet până la șeful tribului, ne-am luat rucsacurile, revolverele și scoțând busola să ne orientăm încotro să o luăm, ne-am întors la marginea pădurii la colegii noștri.

cu numărul total al celor uciși, chiar și în zonele unde era practicat canibalismul din răzbunare. Vezi, E. G. Heap, *Some notes on Cannibalism Among Queensland Aborigines, 1824-1900*, în *Queensland Heritage*, vol. 1, nr. 7, 1967, pp. 25-29. Vezi de asemenea și harta realizată de Dr. Fr. Umlauf în 1893 referitoare la răspândirea canibalismului (anthropofagiei) în lume la sfârșitul secolului al XIX-lea (sursa: *Deutsche Rundschau für Geographie und Statistik*).

Însă nu am făcut decât vreo 2-3 km și s-au trezit paznicii și când au văzut că nu suntem acolo, au început să vină imediat după noi cu sunete de tam-tam, cu gălăgie și sunete de scandal. Noi ne-am dat seama că suntem într-un mare pericol și atunci am făcut imediat uz de petarde. Am dat drumul la cutiile cu petarde luminoase pe sus, am început să tragem și câte un glonț- două așa, ca să nu stricăm gloanțele și să le avem pentru apărare și colegii noștri fiind siguri că suntem într-un pericol au început să tragă și ei pe sus de acolo de la marginea pădurii.

Acei cetățeni care umblau după noi, banghii aceștia care veneau cu armele lor, luptă cu bumerangul și woomera, o armă pe care o aruncă, te lovește și se întoarce înapoi [sic!]. Văzând atâtea gloanțe și auzind atâta zgomot, au crezut că suntem o armată întregă și s-au întors și am scăpat. Când am ajuns la marginea pădurii le-am spus colegilor noștri, am luat și am ocolit pădurea și circa 15 kilometri spre vest și am ocolit-o ca să ajungem la Brisbane. Acesta este unul dintre accidentele noastre care a fost foarte periculos. Dar am avut și altele.

Reporter: Ați avut și accidente tragice când unul dintre colegii Dvs. a murit?

D. Dan: Da. Am avut. Vă voi spune mai la urmă ce accidente am avut. Deocamdată, când am ajuns noi în Borneo, acolo unde sunt foarte multe fiare, după ce am traversat mai mulți kilometri, ne-am urcat noaptea în pomi să dormim. Dormeam fiecare într-un hamac și într-un copac și unul făcea de gardă. M-a luat un urangutan în brațe, de la [o înălțime de] 80 de metri [?!]. Când am văzut o namilă așa, o gorilă așa de mare, am dat alarma la colegii mei și le-am spus să se dea repede jos, să ne aștepte și când vom ajunge jos să dea cu ciomegile în el. Iar eu stăteam, mă ținea așa la subsuoară, cum aș ține eu un copil mic. Când am ajuns la 3 metri, nu știu ce se întâmplă cu mine, am scos cuțitul din brâu, nu am putut să îl lovesc bine, decât așa în gât nițel și l-am zgâriat. În furia aceea, el m-a apucat cu gura și mi-a rupt două degete, poftiți, din două degete, unul este prins la loc, iar acesta [pentru celălalt] posed certificatul medical cum am rămas.

În Sumatra a fost [un] alt accident. Am fost înconjurați de o ceată de cimpanzei care s-au repezit furioși la noi și pe colegul meu l-au mușcat de picior iar pe mine m-au mușcat de mână, nu am mușchiul aici la mâna stângă, îmi lipsește complet. Noi ne-am tratat și ne-am ridicat cu postul de prim ajutor pe care le aveam la noi, medical [trusă de prim ajutor], și când ajungeam la orașe ne mai duceam și la medici să-i mai întrebăm câte ceva.

În Vietnamul de azi, acolo unde se duce războiul acela în zadar crâncen, de pomană, acolo am fost iarăși foarte mult nevoiți ca să suferim din cauza frigurilor galbene și palustre, un fel de ciumă albă. Mureau câte 7-8000 pe zi

din cauza acelei ciume albe. Am scăpat cu mare greutate, însă se văd și astăzi petele care erau pe corp, au început să se ridice pe gât și acuma pe față. Am întrebat diferiți medici din București și din alte părți și mi-au spus că nu e un caz periculos, din moment ce timp de 50 și ceva de ani de când am aceste pete care s-au întins spre față pentru că nu mă dor și nu mă supără cu nimic și [mi-au spus] că la etatea mea de 78 de ani, chiar dacă aș face [tratament] și e un risc să mai cheltuiesc câteva parale să iau medicamente contra acestor pete, au spus că tot la nimic nu-mi folosește³².

Dar, iată, să vă mai spun în continuare [și] o altă întâmplare care mi s-a întâmplat [sic!] în 1914, la Paris. După ce am traversat prima dată pe la nord prin Rusia și am trecut prin Africa, acuma venisem din nou iarăși [sic!] pe coasta de vest a Africii, și traversând mai departe Italia și Elveția, am ajuns în Franța. Acolo în Franța după ce ne-am prezentat la societate, ne-au primit foarte frumos după 4 ani de zile, din 1910 [până în] 1914³³. Mergeam pe stradă cu colegii mei și niște copii țipau și strigau:

³² Dumitru Dan a avut într-adevăr o boală, care i-a creat depigmentarea pielii, lucru vizibil mai ales în fotografiile din a doua parte a vieții, spre bătrânețe. Din lipsă de informații certe, lansăm ipoteza că ar fi fost posibil să fi suferit de vitiligo sau pitiriazis versicolor. Vitiligo este una dintre cele mai cunoscute boli asociate cu depigmentarea pielii. Este vorba despre o afecțiune autoimună, în care melanocitele (celulele care conferă pielii o nuanță uniformă) nu funcționează normal, iar pigmentul se degradează brusc sau treptat. Vitiligo are la bază și alte cauze, cum ar fi stresul intens, traumatismele de ordin fizic sau tulburările de metabolism. Pitiriazis versicolor este o boală asociată depigmentării pielii, cauzată de o infecție a tegumentului. Printre cauzele acestei boli se numără căldura și umiditatea excesive.

³³ Conform documentelor analizate până în prezent, perioada de ședere la Paris a fost între 11 – 27 februarie 1914, următorul document în ordine cronologică îi atestă prezența la Amiens în 9 martie 1914, oraș aflat la o distanță de aproximativ 143 de kilometri de Paris. Așadar, este posibil ca la Paris să fi stat o perioadă mai îndelungată, probabil 3 săptămâni. Aici, conform documentelor a vizitat în februarie 1914 următoarele instituții: Căminul Românesc în data de 11.02.1914; Muzeul Armatei și Societatea Turnul Eiffel (Champ de Mars) în data de 12.02.1914; Comisariatul de Poliție din al 4-lea arondisment din Paris în data de 13.02.1914; Teatrul Comedia Franceză, Teatrul Național Odeon (Rue de Vaugirard), Universitatea Parisului (Sorbona), Facultatea de Litere și Facultatea de Științe în data de 19.02.1914; Biblioteca Municipală (Avenue Parmentier, 109, XI Arrondissement) în data de 21.02.1914 iar în data de 27.02.1914 a vizitat Muzeul Guimet și Marea Roată a Parisului (La Grande Roue de Paris). Marea Roată a Parisului a fost o construcție cu un diametru de 100 de metri, ridicată în anul 1900 pentru Expoziția Universală de la Paris, în apropierea Turnului Eiffel, pe strada Suffren, în apropiere de Champs de Mars. În timpul primei conflagrații mondiale, când zona a fost devastată de război, nacelele au fost scoase de pe roată și folosite ca locuințe pentru familiile franceze din zonă. Industriașul Théodore Vienne, fondator al cursei cicliste Paris-Roubaix, a fost atât proprietarul, cât și directorul Marii Roți a Parisului. A fost demolată în anul 1937 iar pe vechiul său amplasament se află astăzi satul Suisse unde se găsesc peste 150 de anticariate, galerii, ateliere de artiști decoratori etc. Vezi, www.paris1900.lartnouveau.com (accesat 12.08.2013).

- Messieurs! Madames! Messieurs! Madames! C'est ouvert le grand magasin Lafayette³⁴! Domnilor și doamnelor! S-a deschis marele magazin Lafayette!

Aveau niște afișe pe care le împărțeau. Am apelat și eu și am cerut un afiș. Colegii mei îmi zic:

- Acuma îți arde de vizitat magazinele? [Iar eu zic:]

- Să iau și eu afișul!

L-am luat și l-am pus în brâu. Seara la culcare, când scot brâul, cade afișul. Când am văzut afișul, [dau] să-l citesc. Când, ce scria acolo? Spunea că s-a deschis cel mai mare magazin din lume, magazinul Lafayette, care are 3000 de raioane, 9000 de vânzători, 3000 de casieri. Are și 50 de sucursale și un capital de 2 miliarde și toți acei care vor dori să caute un articol și nu-l vor găsi, va lua o recompensă de 25000 de franci. În ziare și în presă și în afișe se anunța acest lucru. Iar acei care vor lua o papiotă de ață, un articol de 10 centime, vor avea masa gratuit la ora 12.

Eu, ca românul, cu ideea după gologani, cum eram călători cu toții, ia să văd eu poate voi căuta și eu ceva pe acolo și nu voi găsi. Și mă duc la magazinul acela. Când mă duc acolo, nu era niciun client. [Vânzătorii] citeau ziarele, stăteau cu mâinile [în sân]. Un lux extraordinar, magazinul arhiplin de mărfuri. Mă duc la un raion, la două, la trei și ajung la raionul de încălțăminte. Când mi-aduc aminte, zic: „Ei, ia să vedem noi, ce este aici?”. Văd acolo sectoare, raioane. Erau acolo sandale germane, sandale chinezești, sandale japoneze, sandale italiene, sandale spaniole, sandale românești nu erau! Ia să mă prezint eu la vânzătorul de aici! Și îi spun:

- Monsieur, s'il vous plaît, donne-moi une paire de sandales roumaine! O pereche de sandale românești să-mi dai! Da?

- Din Roma, din Italia? Îi zic:

- Nu! De Bucharest, Romania!

³⁴ Povestea remarcabilă a Galerieilor Lafayette începe în 1893, când doi veri din Alsacia, Théophile Bader și Alphonse Kahn, au decis să construiască un magazin de nouăzeci în micuța lor mercerie de 70 m² situată la intersecția străzilor La Fayette și Chaussee d'Antin. În 1896 cei doi au achiziționat mai multe imobile învecinate și au demarat ample amenajări special create pentru a deveni spații comerciale, punându-se astfel bazele marilor și foarte cunoscutelor Galeriei Lafayette. Bader Théophile a încredințat arhitectului Georges Chedanne primele mari lucrări de anvergură de pe Boulevardul Haussmann, finalizate în 1907. Dar abia în 1912, sub conducerea studentului său, Ferdinand Chanut, magazinul se dezvoltă la o nouă dimensiune. Holul central, de tip navă amiral și inaugurat în octombrie 1912, este cel mai spectaculos. Théophile Bader și-a dorit un „bazar de lux” unde abundența și luxul produselor să poată întoarce capetele tuturor clienților. Galerieile Lafayette Haussman este cel de-al doilea cel mai vizitat edificiu al Parisului, după Turnul Eiffel. Vezi, www.haussmann.galerielafayette.com (accesat 01.10.2013).

- A! De Romania?

Se uită el pe sus pe acolo la etichetele alea, nu erau! Zice:

- Cum arată astea?

- Cum să arate? Uită-te la picioarele mele aici! Uite! Regardez mes
pieds! Uite așa sunt! Astea se cheamă opinci.

- O! Cum de sunt așa de frumoase? Mergeți pe apă cu ele? Ce sunt?
Bărci? Corăbii? A început să râdă. Făcea haz. Opincile noastre erau foarte
frumoase. Ni le trimiteau cu poșta din țară și erau cu o creastă frumoasă cu
ținte de alamă împrejur și date cu bronz.

- În fine, nu avem!

- Uite afișul! Dă-mi 25000 de franci.

- Da, aveți dreptate, dar trebuie să vă duceți la birou.

Am luat tramvaiul, Metropolitanul, și am ajuns la birou. Biroul [frază
neterminată]. Directorul care m-a primit era un om cam posomorât așa, se uită
el la mine și începu să râdă.

- Vino săptămâna viitoare! La semaine prochaine, s'il vous plaît! Pas du
temp maintenant. Nu am timp acuma! Nu am vreme!

- Bine, [dar] săptămâna viitoare nu pot să vin. Uitați-vă la mine! Mi-am
desfăcut mantila cu care mergeam în oraș și când a văzut tricolorul român,
tricolorul francez și scria pe el 100.000 km cu piciorul și vreo 25 de medalii,
imediat m-a pofit pe scaun. Zic:

- Așa mai merge, mai stau și eu pe scaun.

- Poftim, s'il vous plaît! Assiez-vous!

Și am stat pe scaun și îmi spune că da, am dreptate, dar vino mâine, să
convoc consiliul de administrație.

A doua zi m-am prezentat la consiliul de administrație, le-am făcut un
amplu raport așa cum am înțeles că scria în afiș, și zic că ar fi regretabil să mă
duc la presă să vă fac o notă rea că nu vă țineți de condiții [de promisiune].
Când au auzit de presă, care pentru ei era o crimă de a publica ceva prost,
imediat președintele își cere scuze și [dă] să îmi vorbească. Și spune:

-Aveți perfectă dreptate, însă vrem să vă arătăm că magazinul este
deschis de [mai bine de] un an de zile [octombrie 1912], marfa de 2 miliarde
este luată pe datorie, vânzarea merge prost din cauza luxului, din cauza
războiului³⁵ și din cauza șomajului. Dar totuși - din cauza asta nu am plătit

³⁵ Teoretic, primul război mondial a început în data de 28.07.1914, prin atacarea Serbiei de către Austro-Ungaria, în urma atentatului de la Sarajevo (28.06.1914). Cauzele acestui război sunt, desigur, multiple iar efectele, de asemeni. În următoarele două săptămâni, principalele state din cadrul Puterilor Centrale și al Puterilor Antantei și-au declarat reciproc război, începând astfel un conflict militar la nivel mondial. Revenind la subiect, declanșarea războiului

salariile de 6 luni - dar totuși o să vă oferim și Dvs. 5000 de franci și o masă, un mare banchet, la restaurantul Duval.

Când am auzit, bucuria mea! 5000 de franci erau bani buni pe timpul acela! Era 60 de lei o vacă și 40 de bani o găină, așa cu 5000 de lei puteam să iau multe lucruri.

Reporter: Bineînțeles că acești bani v-au folosit, dar să revenim. Fiind vorba de opinci, explicați-ne cum puteați să vă îmbrăcați în costume naționale pentru că tot traseul pe care l-ați parcurs erați îmbrăcați în costume naționale. Cine vă aproviziona?

D. Dan: Tocmai vreau să revin la chestiunea aceasta. Atunci când ne-au oferit premiul de 5000 de franci, le-am mulțumit foarte frumos, dar am obiectat că prea puțin mi-au dat. Și atunci președintele spune:

- Da, aveți dreptate! Vă dăm 10000 de franci și masa-i masă! Atunci când am văzut gestul lor, am desfăcut rucsacul, primisem un colet de opinci din țară și toate opincile mi se trimiteau cu declarație vamală, prin colet poștal, 5-6 kg sau 8 kg. Le dădeam adresa din Paris, să îmi trimită la Londra, din Londra să îmi trimită în New York. Făceam socoteala cât merge un colet dus-întors până în țară, și așa primeam. Atunci am scos rucsacul, după ce am văzut că mi-au dat 10000 de franci, și ca românul nobil, fin și gentil, am scos o pereche de opinci de lux și am oferit-o președintelui. Președintele se uita și la mine, se uita și la opinci. Zice:

- O să vă trebuiască și ar fi păcat să vi le iau eu!

- Nu, vă rog să le luați pentru că mai am trei tovarăși în oraș³⁶ și dacă vin, nu sunt așa fini ca mine și o să vă ceară 25000 de franci și [o să] mai dați 75.000. Luați-le! Când a auzit că mai am trei tovarăși în oraș s-a repezit cu amândouă mâinile la mine: „Donne-moi! Donne-moi!”. A pus mâna repede pe opinci.

- Vă rog să comandați opinci, să le puneți în vitrinele dvs. în magazin. Și dacă ați vrea să ne trimiteți și nouă, să vă facem o reclamă mare. Apoi ne-au trimis vreo 20 de colete cu opinci și noi spuneam mereu prin corespondență și în ziare că suntem aprovizionați cu încălțăminte de la marele magazin Lafayette. Așa că treburile au mers foarte bine și foarte frumos. Deci, aceasta era aprovizionarea noastră. De fapt, prin colete poștale din țară.

s-a produs posterior vizitei lui D. Dan la Paris, fiind vorba deci doar de o confuzie a datelor și a evenimentelor.

³⁶ Este încă o dată vorba despre o confuzie a datelor. În februarie 1914, doi dintre colegii săi Al. Pascu și Gh. Negreanu erau deja decedați, în India (Bombay - 17 iulie 1911), respectiv în China (Ting-Te [?] - toamna 1912). Face probabil referire la perioada studiilor, anterioară plecării în această călătorie.

Totuși, când am ajuns în America, am găsit foarte multe centre cu români ardeleni, care văzându-ne în costumele noastre românești și dornici de patrie, ne-au primit foarte frumos. În Detroit³⁷ am găsit 40.000 de români atunci [în vremurile acelea], în Cleveland³⁸ - 35.000 de români și 3 biserici. În Erie³⁹, în Pittsburgh⁴⁰, în Columbus⁴¹, în Cincinnati⁴², în Youngstone⁴³, în Aurora⁴⁴

³⁷ În Detroit (statul Michigan) sosesc în data de 22 august 1914 conform permisului eliberat poliția orașului, secția administrativă, prin care D. Dan și P. Pîrvu au primit permisiunea de a vinde vederi cu fotografiile lor, sâmbătă și duminică, 23 și 24 aug., cu excepția parcurilor și a străzii Woodward. Documentul este semnat de secretarul Geo. A. Walters (nr. inv. 645_5 - muzeu Bacău).

³⁸ În orașul Cleveland (statul Ohio), în intervalul 10-13 august 1914, au vizitat următoarele instituții: Poliția orașului (nr. inv. 645_1 - muzeu Bacău), Societatea Română „Carpatina” (nr. inv. 15615) și Redacția ziarului „Românul, primul ziar român fondat 1904”, editor Dr. D. Moldovan, care îi eliberează lui D. Dan o legitimație prin care acesta este împuternicit timp de 1 an să facă abonamente, anunțuri și să colecteze taxele respective în numele acestui ziar (nr. inv. 21927).

³⁹ În orașul Erie (statul Pennsylvania) au vizitat în data de 6 august 1914 următoarele instituții: Primăria orașului (documentul este semnat de primarul William J. Stern - nr. inv. 15607 și tot primarul îi eliberează un permis pentru a putea vinde cărți poștale în oraș, valabil timp de o zi, document cu nr. inv. 15638) și societatea de ajutor a comunității de români din Erie - Uniunea Română „Ulpia Traiana” Unită [încorporată în] Maiu 30, 1910 (nr. inv. 15607).

⁴⁰ În orașul Pittsburgh (statul Pennsylvania) au vizitat în data de 13 octombrie 1914 Societatea Română de Ajutoriu „Columbus” Romanian Beneficial Union Columbus organized of USA Dec. 25 1906. Documentul este semnat de președintele societății Ioan Manciu, secretarul Ioan Slav și casierul Ion Câmpeanu (nr. inv. 15610).

⁴¹ În perioada 25-27 septembrie 1914, în orașul Columbus (statul Ohio) au vizitat următoarele instituții: Biblioteca Statului Ohio - document semnat de bibliotecarul J. H. Newman (nr. inv. 649_9 - muzeu Bacău) și Societatea Română de Ajutor „Prințul Carol al României” înființată 25 sept. 1913, document semnat de preș. Teodor Herma (?) și secretarul Iosif Ciuciur (nr. inv. 15547).

⁴² În Cincinnati (statul Ohio) au vizitat în data de 20 septembrie 1914 următoarele instituții: Primăria orașului (nr. inv. 15613), Societatea „Renașterea” (nr. inv. 15608), Teatrul The Imperial Amusement Company (nr. inv. 647_5 - muzeu Bacău), apoi societatea „Dacia-România” Society organized 1906 - în acest document se precizează că au ținut „o mare conferință despre ocolul lumii, precum și diferite monologuri artistice în marea sală a Teatrului Imperial unde au luat parte toți frații români, cât și din partea societăților, iar după festival ne-a vizitat și soc. noastră” (nr. inv. 15613) și Societatea Română de Ajutorare „Frăția Română” fondată la 4 iulie 1906 (nr. inv. 15656).

⁴³ În orașul Youngstown (statul Ohio) au vizitat între 9-10 octombrie 1914 poliția orașului (nr. inv. 644_7 - muzeu Bacău) și Societatea de ajutorare „Unirea Română” Documentul conține informația că și în acest oraș au ținut o conferință; este semnat de președintele I. Budan și secretarul Valeriu Cutea (nr. inv. 15586).

⁴⁴ În orașul Aurora (statul Illinois) erau prezenți între 9-10 septembrie 1914 și au vizitat: Comitetul Central al Federației Socialiștilor Români (nr. inv. 641_1 - muzeu Bacău), Societatea Română de Ajutorare Greco-catolică „Sfânta Maria” - aici au ținut o „conferință, poezii și cântece naționale. Au asistat toți frații români, împreună cu membrii societății și cei

(Illinois), lângă Chicago⁴⁵, peste tot am găsit [români]. Am găsit chiar și unguri care lucrau pe acolo, în colonii ungurești și românești. Și ei, și românii ne-au primit foarte frumos, ne-au dat cadouri frumoase și, în special - încălțăminte nu ne-au dat pentru că nu mai aveam nevoie - dar cămăși naționale și costume naționale ne-au oferit.

Reporter: Vă rog să reveniți la o întrebare pe care v-am pus-o mai înainte. Ați plecat 4 în această călătorie și după câte știm, numai Dvs. ați reușit să o terminați.

D. Dan: Da. Uite ce, am avut foarte multe incidente și accidente pentru că drumul era foarte greu. Când am ajuns în India, [acolo a fost] primul accident pe care l-am avut noi. Am fost chemați la curtea unui prinț indian, prințul din Bombay. Acolo, după o masă copioasă, când să plecăm ne-a oferit diferite daruri, diamante și briliante în punguliță și câteva monede de aur și ne-a rugat să-l lăsăm pe colegul nostru Pascu să se mai distreze puțin la curtea lor. Deci, am plecat după interesele noastre și când ne-am întors, l-am găsit dormind. El, din curiozitate, cum se obișnuiește la indieni, avea și el [consumase] câteva degetare de opium prin furtunașele acelea cum se obișnuiește acolo. Această morfină, acest opium are așa un principiu că imediat după [ce se consumă] câteva degetare, omul adoarme. Și se visează rege, prinț, în aur, nu știu ce. Astea sunt simptomele lui [sic! efectele]⁴⁶. Colegul nostru, din curiozitate să vadă și el aceste simptome, luând câteva degetare din acelea și luând prea mult, nefiind obișnuit, după toată intervenția medicilor, nu l-am

ai clubului Praglasiv din localitate" (nr. inv. 642_5 – muzeu Bacău). Au vizitat, de asemenea, și Biserica Română Greco-catolică „Sfântul Michail”. Documentul consemnează că: „s-a prezentat în Aurora, a stat aici 3 zile, a vizitat biserica, a asistat la serviciul divin duminică iar după amiaza a ținut o conferință, asistând public peste o mie de persoane. A cântat, perorat și distrat publicul care și-a arătat plăcerea prin aplaudări, ceea ce adevăresc”. Semnează curator Stefan Borhidi(?) și Ioan Pop, preot român greco-catolic (nr. inv. 15640).

⁴⁵ În orașul Chicago (statul Illinois) au fost prezenți între 7-9 septembrie 1914. Aici au vizitat: Societatea Română de Ajutor „Speranța”, fondată la 22 decembrie 1907 (incorporated Feb. 8, 1908). Documentul consemnează că au ținut „o conferință la care a asistat un număr însemnat de români din localitate, primindu-l cu cea mai mare însuflețire”. Este semnat de președintele George Neder și secretarul Ioan Sapornic (nr. inv. 15631). Nick Drăghiciu Salon, (2195 Klybourne Avenue) a realizat afișul-invitație pentru conferința „Ocolul lumii” care va fi urmată de „cântece naționale și poezii patriotice, apoi se vor declama poezii și cântece teatrale și diferite anecdote, iar tovarășul P. Pîrvu va cânta câteva doine din fluier” (nr. inv. 15522). În data de 9 septembrie 1914 au vizitat Comitetul Central al Federației Socialiștilor Români din același oraș. Documentul este semnat de Chiril Nicolae - controlor și Petru Bronadt (?) – secretar (nr. inv. 641_4 – muzeu Bacău).

⁴⁶ Face referire la efectele halucinogene ale opiumului, substanță toxică cu proprietăți narcotice obținută din macul opiaceu (*Papaver somniferum*) și întrebuițată ca somnifer, calmant, analgezic, stupefiant.

mai putut readuce [în simțiri], pentru că a fost intoxicat și a murit. În orice caz, a murit. Ni s-a oferit să-l înmormântăm în Turnul de Aur care era o onoare mare care ni se făcea nouă. Am refuzat pentru că acest turn înalt de 30 de metri este descoperit la mijloc pe o circumferință [sic!], un diametru de 10 de metri, cadavrul se duce înăuntru și imediat apar vulturii și în câteva jumătăți de oră l-au terminat și nu mai rămâne nimic. Am regretat paguba [pierderea] acestui om care a distrat o lume întreagă. Acum rămăsesem 3 și era foarte greu pentru noi, cu trupa noastră. Am mers și în India, din India în China.

Când am ajuns în China, pe munții Nan-Ling, altă nenorocire! Mergeam în șir indian, pe o alee, pe o șosea cam bombată, pe marginea unei prăpăstii. Colegul meu Negreanu, mai bătrân decât mine cu 2 ani și mai voinic decât mine, a alunecat în prăpastie. Cățelul care era cu noi, Harap, a dat alarma imediat și după alarmă, a strigat și el ajutor! Am apelat la 2 chinezi, le-am dat o frânghie, am legat un chinez și i-am dat drumul înăuntru [în jos] și l-am scos cu greutate afară și cu ajutorul chinezilor l-am dus până la Canton, primul orașel acolo⁴⁷. Cu toate îngrijirile medicale, l-am pierdut și pe el. Deci, am rămas numai 2.

⁴⁷ Canton (Guangzhou) este capitala provinciei cu același nume. Orașul este situat pe râul Zhu Jiang (Pearl River) la o distanță de aproximativ 120 km de Hong Kong. Referitor la acest tragic accident, V. Tebeica afirmă că s-a întâmplat în munții Nan-Ling, în drumul lor spre orașul Tsang-Șa (pe traseul Canton-Peking), iar Negreanu a fost înmormântat în satul Ting-Te. Deoarece ortografia poate varia, pentru că sistemele de transliterare s-au schimbat, nu am reușit să identific până în prezent numele corect al acestor localități și care ar fi denumirea lor actuală, cu toate că am folosit o hartă a Chinei din 1922, din atlasul lui John Bartholomew. Dumitru Dan în manuscrisul său afirmă: „*Primul mare oraș în calea noastră, mai apropiat, era Tschang-Scha, în apropierea munților Nan-Ling. Încă de la plecarea din Canton ne făcurăm pregătirile contra eventualelor atacuri din drum. Cu chinezii nu ne prea împăcam, fiindcă nu le cunoșteam limba. Pascu care cunoștea limbile asiatice, inclusiv chineză, îl pierdusem în India, urma să ne înțelegem cu engleza și araba care se vorbea prin orașele mari*”.[...] *O luarăm dis-de-dimineată la drum. Aveam de trecut coasta munților Nan-Ling care aveau cărări înguste iar pe marginea lor prăpăstii adânci. După câteva ore de drum, începu o ploaie deasă și repede. Cărarea pe care mergeam era dintr-un fel de piatră roșie. Aceasta, din cauza ploii, se înmuia și ne făcea să alunecăm cu opincile noastre de piele. Cu toate bastoanele noastre cu țepi ascuțite care le înfigeam în pământ, înaintam greu. [...] Ne hotărâsem să rămână Pârvu cu Negreanu pe loc asigurându-le un loc prielnic, ferit de accidente, animale, etc. iar eu să plec la prima comună din cale, Thing-The. Acolo autoritățile, după explicațiile mele, îmi dădură 2 oameni recomandați, bineînțeles să-i plătim, ca să-l aducă pe Negreanu. La întoarcere, ploaia stătuse, luna apăruse pe cerul albastru iar noi înaintam. Mergeam însă ca mușii, nu mă înțelegeam cu chinezii decât prin semne. [...] Cu toată silința noastră și urgența medicului, Negreanu sucombă. Alte necazuri, intervenții la Canton, telegrame, telefoane la guvernator, la consulul francez care reprezenta și România, solicitând autorizația de înmormântare în religia creștină sau catolică. În comuna Thing-The, autoritățile ne-au dat tot concursul posibil pentru înmormântarea lui Negreanu”.*

Așadar, călătoria noastră a fost foarte grea, din toate punctele de vedere. A trebuit să traversăm China și din China să trecem în Siberia. Când ne-a văzut guvernatorul din Iahusk a spus că o să murim în Siberia față de situația atât de ageră și de friguroasă. A trebuit să mergem până la paralela 67°, la o temperatură de [minus] -37° C ca să găsim strâmtoarea Bering înghețată. Ne-a dat un gardian de-al lor, un voinic mare, siberian care cunoștea obiceiurile ciucilor și al camceadalilor [chukchilor⁴⁸ și kamchadalilor⁴⁹]. Ne-am luat mâncare pentru vreo 20 de zile, dar am mers vreo 16 zile și am terminat mâncarea. El mânca de trei ori [mai mult] decât noi, era voinic. Când am văzut că se termină și suntem expuși să murim de foame, am apelat imediat la binoclul nostru. Ne-am uitat în toate părțile să vedem vreun sat, vreo comună ceva. Nu am văzut nimic. Veneau cicloanele de zăpadă și ne acopereau în zăpadă până la brâu și până la genunchi. Pe Harap al nostru l-am înhămat la o săniuță mică să ne care bagajele.

Deci, am văzut în depărtare un fum. Ei, zic, să ne ducem spre acea oază de lume, să vedem poate-poate, vom găsi ceva, un ajutor alimentar. Când ne-am apropiat acolo, era un vapor înghețat pe care îl găsisem la Rotterdam. Marinarii când au văzut că ne apropiem de vapor cu blănurile acelea mari pe care ni le dăduse guvernatorul din Siberia [drept] cadou, au crezut că noi ne

⁴⁸ Populația/triburile ciucilor (Chukchi), locuind pe coasta Mării Siberiene Orientale, se autointitulează *ankalyn* („omul de coastă”) iar cei din zona de tundră a regiunii Chukotka, se autointitulează *chavchu* („omul ren”). Numele *lygoravetlyan* („Om adevărat, autentic”) acoperă ambele triburi. Începând cu anul 1920 ei sunt cunoscuți sub numele oficial de Luorawetlan. În uzul limbajului practic, numele Chukchi reprezintă o adaptare rusească a numelui *chavchu*, nume care a fost folosit pe scară largă încă din secolul al XVII-lea. Această uzanță a fost susținută și de denumirile geografice rusești (Chukotka, Chukotsky Poluostrov, și mai des, Chukotskoye). După al doilea război mondial, numele Chukchi a fost predominant în uzul oficial. În prezent, băștinașii înșiși folosesc în proporție covârșitoare această denumire. Cele mai vechi însemnări despre triburile Chukchi sunt din anul 1755 atunci când acestea au fost menționate într-un raport de călătorie al exploratorului rus S. Krashennikov. Vezi, www.eki.ee (accesat 27.09.2013).

⁴⁹ Kamchadalii și Itelmenii ai căror strămoși au fost pescari sedentari din Kamceatka au fost denumiți simplu kamchadali încă din secolul al XVIII-lea. Kamchadalii (rusă: камчадалы) reprezintă populația nativă din Kamchatka, Rusia. Numele kamchadal a fost aplicat descendenților rezultați din amestecul coloniștilor ruși din secolele XVIII - XIX cu populațiile indigene (triburi precum: Itelmen, Ainu, Koryak și Chuvan), care au fost asimilate de către ruși. Kamchadalii vorbesc limba rusă, cu o influență de dialecte locale. Kamchadalii sunt angajați în comerțul cu blănuri, pescuit, grădinărit și comerțul cu produse lactate. Ei sunt de credință ortodoxă (biserica rusă). Vezi, Olga Murashko, *Itelmens and Kamchadals: marriage patterns and ethnic history*, în *Arctic Anthropology*, vol. 34, No. 1, University of Wisconsin Press, 1997, pp. 181-193.

ducem să devastăm vaporul⁵⁰ și imediat au început cu armele să tragă în sus și [ne-au amenințat că vor] să tragă în noi. Am ridicat imediat mâinile în sus, semn că ne predăm. Au venit doi mateloți la noi, ne-au luat actele, l-au anunțat pe comandant și ne-au chemat [dus] pe punte. Când am ajuns acolo, comandantul ne-a luat în brațe, ne văzuse la Rotterdam în 1911 și când ne-a văzut acuma în 1914 acolo, s-a mirat că am putut rezista. Ni s-a oferit natural [normal], ca să rămânem pe vapor ca marinari, ne plătea în aur sau în dolari. [Ni se promisese] să ne întorcem în țară în mod gratuit, [spunându-ne] că nu ne costă nimic. Am spus că noi nu renunțăm la drumul nostru, nici la călătoria noastră, ni s-au oferit multe posibilități de bani în multe părți și am căutat să mergem mai departe⁵¹. Am trecut, în fine, strâmtoarea Bering. Ne-a dat alimente, praf de lapte, praf de ouă, ne-a dat niște biscuiți care atunci când îi puneam într-un pahar cu apă se făceau cât o chiflă și sardelării [conserve de pește] și coniac și am plecat mai departe în Alaska.

Acolo, cu [populația din] micile așezări am dus-o binișor. Ne-a primit. Însă în interior [-ul Alaskăi] erau mai sălbatici și fugeau după noi și ne băteau cu sloiuri de gheață. Ne-au dat natural [normal], și alimente de-ale lor, însă alimentele lor erau din pește uscat, focă și diferite bucăți de urs alb care făcea [subiectul] vânătorii lor. Nu ne-am împăcat cu dormitul în barăcile lor care erau căptușite cu piei de urși și de focă, focul se făcea în mijlocul barăcilor și aveau un miros foarte murdar încât nu puteam să ne împăcăm și dormeam în cojoacele noastre afară.

Reporter: Cum v-ați pierdut colegul?

D. Dan: Așa. După ce am traversat Alaska și am venit mai departe pe la Juneau, Vancouver, spre San Francisco, de unde am mers [mai departe] în Mexic. Atunci colegul meu mi-a spus:

- Dragă Dane, nu mai pot merge!

M-am uitat, picioarele îi erau cangrenate, avea un reumatism poliarticular cronic. Ne-am dus și l-am consultat acolo cu câțiva medici în dreapta, în stânga etc, [în mai multe locuri]. Mi-au spus că s-ar putea trata la Florida, unde este un sanatoriu mare. Am telefonat în Florida, ne-au spus că se poate. Cum Florida era în apropiere de Mexic, în drumul nostru, ne-am dus acolo la sanatoriul din

⁵⁰ Vaporul sub drapel olandez se numea Sekeveningen și se afla sub comanda căpitanului Dordhreith care „ne-a poftit să facem un popas de refacere pe vas, invitație pe care am primit-o cu recunoștință. Eram toți într-un hal de oboseală și de foame de îți era mai mare mila de noi. Nebărbierii de atâta timp și încotoșmăniți în blănuri, nu arătam prea atrăgător. De aceea marinarii, la început, s-au speriat de înfățișarea noastră”. Vezi, Val. Tebeica, *op. cit.*, p. 342.

⁵¹ Pentru mai multe detalii despre această întâmplare, vezi Mădălina Oprea, *Conferința globe-trotterului Dumitru Dan despre extraordinara sa călătorie în jurul lumii*, în *Analele Buzăului*, vol. IV, Buzău, 2012, p. 165, (nota 23).

Kissimmee din Florida. Acolo l-au primit cu mare plăcere și au spus că nu-l costă niciun ban⁵². Am căutat să-i las colegului meu mai mulți bani, m-a rugat să i-l încredințez, să i-l las și pe câinele Harap⁵³, de fapt, al lui era și noi [frază întreruptă de intervenția reporterului].

Reporter: Și care v-a însoțit pe tot parcursul călătoriei, da?

D. Dan: Da, câinele ne-a însoțit până acolo. Cum să nu i-l las? Am mers eu cu Pîrvu și cu cățelul, 90.000 km! Și când ne-am despărțit, ne-am despărțit foarte tragic, plângând unul de altul⁵⁴. Însă m-a încurajat, zicându-mi:

- Du-te, dragă Dane, tu! Mergi tu mai departe și să nu ne facem țara de răs pentru că au plecat atâția străini și noi trebuie să luăm premiul I pentru că avem și distanța de 100.000 km. Eu, oricum mă fac bine, imediat te ajung, cu riscul că voi pierde premiul, dar eu totuși voi veni și o să te ajung.

Deci, am plecat singur, mai aveam 10.000 de km de mers pe jos.

Am făcut ultimele pe care le mai aveam: Cuba, Puerto Rico, Curaçao⁵⁵, Trinidad, Barbadas, Santa Lucia, Martinica și Venezuela. Și în Venezuela, i-am dat un telefon și mi-a spus că situația lui Pîrvu e gravă și mi-au spus că nu se poate face bine prin băi. Am cerut prin telefon la societatea românilor din

⁵² *De comun acord cu Pîrvu, după recomandarea medicilor, am plecat spre sudul Floridei, unde în apropiere de orașul Tampa exista, pe lângă lacurile Kissimmee, un sanatoriu cu băi contra reumatismului. L-am internat la General Hospital Miami, rămânând și eu o zi să vedem ce spun medicii. Îi prescrieră băi, masaj și o dietă, un regim special de masă. Vezi, Dumitru Dan, Străbătând lumea (mss.), f. 84.*

⁵³ Harap era un câine „negru ca tăciunele. De aceea i-am zis Harap. [...] Era un câine ciobănesc, mare, prietenos și inteligent”. Vezi, Al. Dinu Ifrim, *Ocolul lumii pe jos*, (ep.VIII), în *Scânteia pionierului*, anul XVI, nr. 10 (1054), 1966, pp. 4-5.

⁵⁴ *Despărțirea de Harap îmi fu foarte dureroasă și nu puteam să-i explic că îl abandonez pentru totdeauna. Se uita și el la mine că plec, și la Pîrvu, care îl oprise lângă el și îl dezmiarda, nepricepând despărțirea și de Pîrvu. Probabil că Harap nu știa că Pîrvu este singurul lui stăpân, fiind obișnuit mai mult cu mine care alergam mai mult prin oraș și îl îngrijeam așa bine, dându-i alimente din care mâncam și eu. Când observă îmbrățișarea mea cu Pîrvu, ambii cu lacrimi în ochi, Harap al nostru îl lătra pe Pîrvu, voind a mă urma pe mine. Vezi, Dumitru Dan, Străbătând lumea, (mss.), f. 85.*

⁵⁵ Situată în Marea Caraibelor, Curaçao este cea mai populată și cunoscută insulă aparținând fostelor Antilelor Olandeze din cadrul Regatului Țărilor de Jos. Această insulă este situată la aproximativ 37 de mile (60 km) nord de coasta Venezuelei. Capitala este Willemstad. În urma unui referendum, la data de 10 octombrie 2010, Curaçao și Sint Maarten și-au obținut autonomia. Deși Regatul Țărilor de Jos este membru al Uniunii Europene, insulele Aruba, Curaçao și Sint Maarten au statutul de țări și teritorii de peste mări (TTPM) și nu fac parte din UE. Cu toate acestea, doar un singur tip de cetățenie există în regatul olandez, și toți cetățenii olandezi sunt cetățeni ai UE (inclusiv cele din TTPM). Cel puțin pentru următorii câțiva ani, insulele vor rămâne sub statutul juridic de țări și teritorii de peste mări (OCT - overseas countries and territories) în cadrul Uniunii Europene (UE), datorită legăturii lor cu Regatul Țărilor de Jos. După aceea, UE ar putea decide să le dea un alt statut juridic în cadrul Uniunii. Vezi, www.octassociation.org și www.britannica.com (accesate 28.09.2013).

Cleveland, să trimită un delegat să meargă degrabă, să se ridice acolo și să-l îngrijească acolo prin medici.

Și am plecat mai departe - Portugalia și Spania. În Spania am fost foarte frumos primit acolo. Mi-au dat un concurs formidabil spaniolii pentru că e o țară latină, soră cu Franța și cu România și cu Italia.

M-am îmbarcat pe Expresul de Irlanda cu gândul să ajung la Salonic. Aici a fost o nenorocire mare. Am găsit [văzut] un submarin în urma noastră care ne urmărea. Am anunțat pe comandant să dea drumul cu două viteze la bord, pe vapor. Totuși ne-a ajuns [din urmă], la 3 mile în apropiere de insula Malta, a trântit o torpilă și am fost naufragați. Eu cu marinarii am dat tot concursul și am salvat copiii, femeile și bătrânii. Și pe urmă, a doua zi, guvernatorul din Malta, ne-a pus la dispoziție un [bilet de] vapor și am plecat la Salonic.

Acolo la Salonic, răvășind bagajele mele, comandantul britanic [din cadrul] marelui cartier general englez, francez și italian, a văzut diferite reviste, broșuri cu diferite articole contra Micii Antante [sic! – Puterilor Antantei], contra francezilor și italienilor și englezilor. Și m-au arestat și m-au trimis cu un vapor la Londra.

La Londra, s-a lămurit imediat [situația], intervenind ministrul Ghica, care era reprezentantul României și cu societatea franceză [Touring-Club de France] și imediat m-au pus în libertate și cu un avion m-au trimis la Salonic de unde am urmat cursul mai departe. Așa că am ajuns și am făcut din timp Grecia, Bulgaria și Serbia și am ajuns în țară.

În cartea mea *Străbătând lumea*⁵⁶ scrie: „Dumitru Dan...” [frază întreruptă de intervenția reporterului].

Reporter: Apărută anul acesta...

D. Dan: Da. [Revine, corectându-se] Nu, în 1962 a apărut cartea *Străbătând lumea* unde scrie că „Dumitru Dan, prezentându-se la Paris să ia premiul, a constatat că au fost permanent controlați prin diplomați, prin societățile sportive, pe unde au trecut și, conform contractului, i s-a înmănat atunci marele premiu de 100.000 de franci”⁵⁷. Ei bine, acest premiu pe care mi l-au dat, natural [normal că], a fost un stimulent pentru mine. Totuși, mai mult

⁵⁶ Autorul Val. Tebeica a reeditat în anul 1962 lucrarea *Străbătând lumea. Călători și exploratori români de la sfârșitul secolului XIX*, (Editura Științifică, București, 1958, 173 p.) introducând mai multe capitole și informații iar în finalul ei un ultim capitol dedicat globetrotterului D. Dan, intitulat *Străbătând lumea*. Ediția a II- a s-a intitulat *Străbătând lumea. Călători și exploratori români de la sfârșitul secolului XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea*, Editura Științifică, București, 1962, 365 p. În 1975 a publicat o nouă ediție a acestei cărți, cu unele modificări, sub titlul *Români pe șapte continente*, Editura Sport-Turism, București, 1975, 381 p.

⁵⁷ Val. Tebeica, *op.cit.*, (1962), p. 364.

decât premiul pe care mi l-a oferit societatea franceză, am apreciat mult primirea pe care mi-a făcut-o în patrie populația capitalei.

Călătoria mea în jurul lumii s-a înscris în istoria turismului mondial ca fiind cea mai cutezătoare drumeție pe jos. Mă simt satisfăcut că am putut oferi țării mele un asemenea trofeu.

THE „DUMITRU DAN” COLLECTION FROM THE PATRIMONY OF THE BUZĂU COUNTY MUSEUM. AN INTERVIEW ABOUT TRAVELLING AROUND THE WORLD ON FOOT

Abstract

The first part of this article introduces the collection of items that belonged to the first Romanian globe-trotter, Dumitru Dan (Buhuși, 14 July 1890 – Buzău, 4 December 1978), a collection that is in the patrimony of the Buzău County Museum, with a total of 306 items. This is a collection that provides an amazing amount of information, first and foremost about the cultural, political, geographic and professional diversity of the people that the globe-trotter encountered during his trip around the world (during 1910-1916 and completed on 20 July 1923), as well as the people that he met later on, in the 70s and 80s, at the conferences held all over the country about his globe-trotting, full of adventures and situations of every kind, some of them extremely dangerous.

Dumitru Dan was declared the winner of the contest organized by the French Association Touring-Club de France for the 100.000 kilometers travelled around the world on foot. We need to mention that this trip began on 1 April 1910, in Bucharest, together with three other Romanians, Alexandru Pascu, Gheorghe Negreanu and Paul Pârveu, accompanied by a shepherd dog, Harap. Along the route, the other members of the Romanian team died in India, China and the USA, and Dumitru Dan was the only survivor of the Romanian team and the winner of the contest. Under the contract with the French tourism association, the route of 100.000 km on foot was to be completed in 6 years, but by 1 April 1916, D. Dan had travelled 96.000km, and put the trip on hold because of the imminent involvement of Romania in the First World War. Because he had suffered many accidents during the trip, D. Dan failed the medical check for the army drafting, and he volunteered for war service. He activated for three months in Buzău, in the 5th Division Buzău (Regiment 8

Buzău), and later withdrew with the army to Iași. Because he spoke many foreign languages, he was a translator secretary with the Army Headquarters, at Bureau 2 Counterintelligence, with the rank of officer. For services to the country, he received the medal “Commemorative Cross of the 1916-1918 War”, which is in the patrimony of the Buzău County Museum.

There are other objects which belonged to the globe-trotter and which are in institutions such as the “Iulian Antonescu” History Museum in Bacău (169 items) the Museum of Sport in Bucharest (150 items), as well as the “V. Voiculescu” County Library in Buzău (4 items).

The second part of the article presents the content of an audio interview, recorded on magnetic tape and converted to digital format at the Buzău County Museum, an item registered in the History collection, in 2012, under no. 53496. This magnetic tape was purchased from the Sârbescu family, in the locality of Beceni, Buzău County, and contains a 36-minute interview given by Dumitru Dan to a reporter, in a hotel lobby, in a place not yet identified. This recording is from sometime between 1967 and 1969, most likely from 1968, and contains the reports by the globe-trotter about his extraordinary travels around the world that took place in the second decade of the 20th century.

THE WHITE HOUSE,
WASHINGTON.

December 9, 1914.

This is to certify that Mr. Demetre Dann,
who says that he is traveling around the world,
called at the Executive Office on Wednesday,
December 9, 1914 at 11:30 A.M.

J. P. Linnell
Secretary to the President.

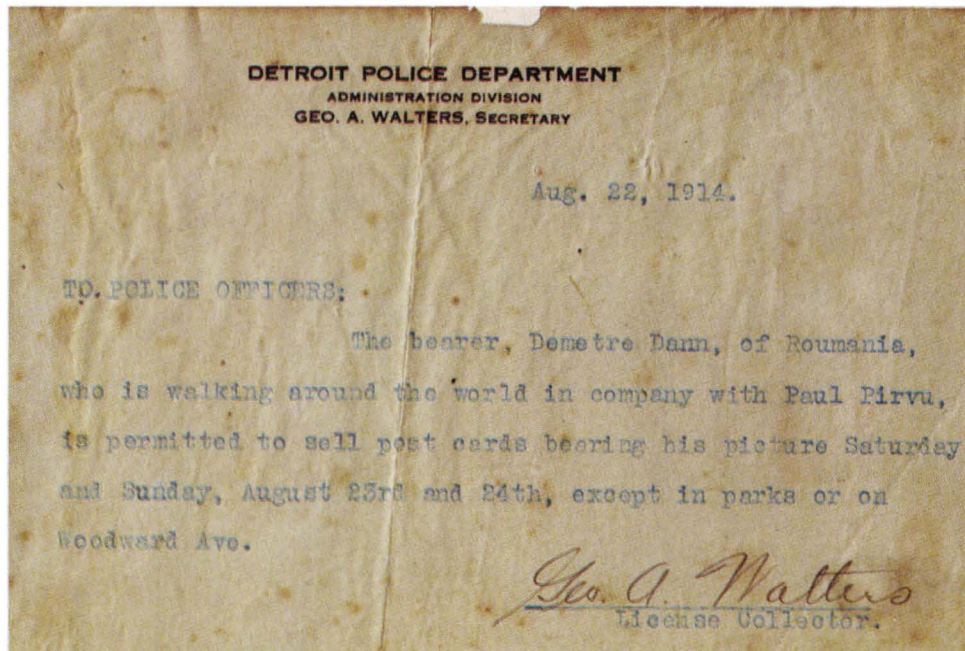
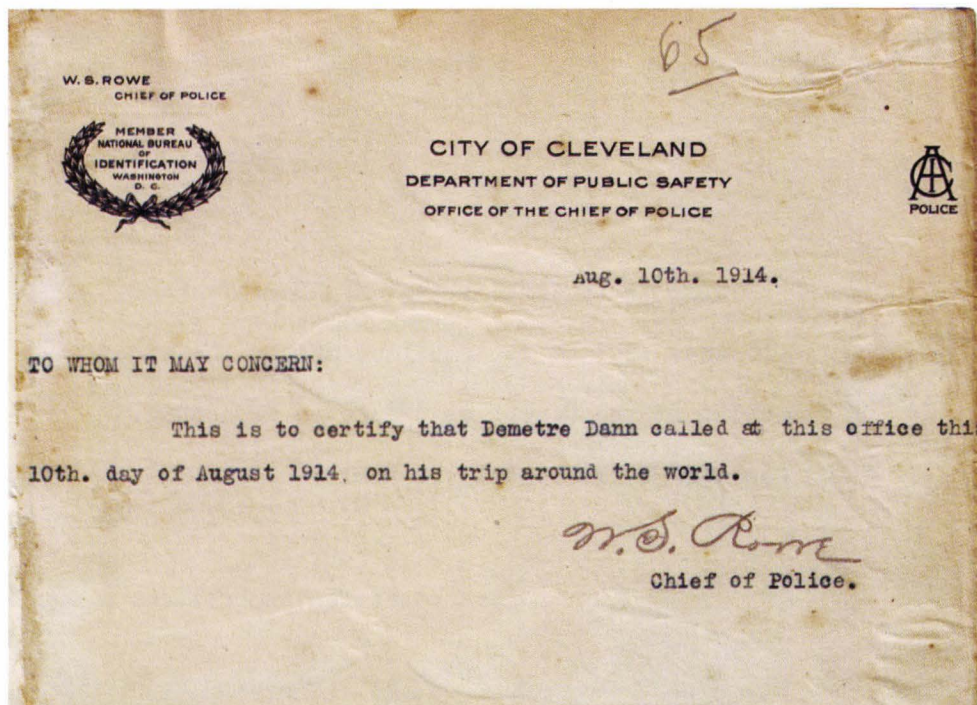
*This is to say that Mr Demetre
Dann and Paul Pirou, called at
my office on this the 9th day of
December 1914, and I cheerfully
so certify, and affix the seal of
the United States House of Represent-
atives.*

J. P. Linnell
Chief Clerk.

Certificat (fragment) care atestă vizita lui D. Dan la Casa Albă, Washington D.C., în data de 09.12.1914 (sus). Sursa: Muzeul Sportului București.

Certificat care atestă vizita celor doi globe-trotteri la Camera Reprezentanților din Congresul American, Capitol Hill, Washington D.C., 09.12.1914 (jos).

Document emis de poliția orașului Cleveland, 10.08.1914 (sus).
Permis eliberat de poliția orașului Detroit pentru a putea vinde vederi,
22.08.1914 (jos).

15/18

Societatea Română Carpatina Cleveland Ohio

Ardorneașă ca Domn Dimitrie Danu
 făcându ocolul Pământului neau vizitatu
 și pe noi convensutu cu membri societati
 și urăm ca Dumnezeu să iea jute la aceste
 Drum lung ca săi potă întorče în
 Patrie,

Președinte soc
 Vasile Vladut.

Vice.Pr. Ion Filip

V. Flămășcu

10 augusta 1914.

12/10

Cincinnati Ohio 20/9/1914.

Subscrisorul Certific prin prezentele curată -
 că Tânărul Dumitru Dan Jurnist Român care
 recitește lunea trecând prin orașul nostru
 au tiut o mare Conferență despre Colul lunei -
 precum și diferiți cantece poezii naționale și
 Monologe, euflete de Teatru, apoi prin diferiți
 vizitări făcute în orașul nostru au tiut să
 viziteze și Societatea noastră Renașterea -
 drept pentru care fiind veseli de Cel de mai sus
 și dorim un bon voiaj și un strălucit succes
 în drumul și țelul său.

În numele Societății Renașterea.

Ion Albotă

Președinte

Societatea Română „Carpatina”, Cleveland, Ohio, 10.08.1914 (sus).

Societatea „Renașterea”, Cincinnati, Ohio, 20.09.1914 (jos).

Niagara Falls Ontario
1st August 1914

This is to Certify that Mr. Semetres
Dann called at my office this
date on his Tour around the
world

To Seymour
City Clerk

Harrisburg Pa
Oct 23 1914

This is to certify that Semetres
Dann called at the Executive Chamber,
on the above date

John K. Fener
Governor

Wm. D. Semetres
Deputy Secretary of the Commonwealth

Niagara Falls, Ontario, Canada, 01.08.1914 (sus).
Harrisbourg, Pennsylvania- Secretariatul de stat al Commonwealth-ului,
23.10.1914. Semnează adjunctul secretarului Commonwealth-ului și guvernatorul
John K. Fener (jos).

38 / 26/2

Dumitru Dan s'a prezentat
azi 11 Februarie 1914 vizitând
căminul Românesc.

Căminul Românesc
de pe

P. Direction
Ch. Dan

Direction Le musée de la Armée

12. februar 1914.

Le secrétaire
Dumoret

Mre Dumitru Dan s'est
présenté ce jour au Commissariat de
Police du 9e Arrondissement - Paris 18e déclarant
son tour de voyage
Paris le 11 février 1914
le Commissaire en chef

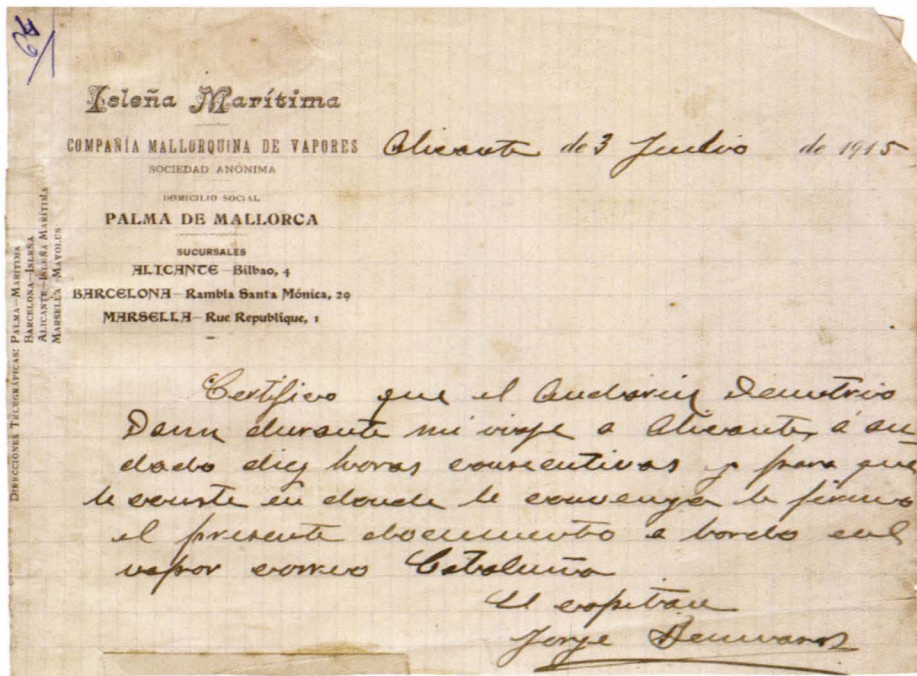
MUSEE OF L'ARMEE
LE GÉNÉRAL
INVALIDES

SOCIÉTÉ DE LA TOUR EIFFEL

SOCIÉTÉ DE LA TOUR EIFFEL
12 FEV. 14
Champ de Mars PARIS

QUARTIER DE PARIS
R. F.
COMMISSAIRE
DE
POLICE

Document prin care se atestă că D. Dan a vizitat la Paris următoarele instituții: Căminul Românesc, Muzeul Armatei, Societatea Turnul Eiffel, Comisariatul de Poliție din al 4-lea arondisment, 11-13.02.1914.

Căpitanul vasului Cataluňa al Companiei de vapoare Isleňa Marítima consemnează faptul că D. Dan în drumul său spre Alicante a mers câte 10 ore consecutiv pe puntea vasului timp de 2 zile, 03.07.1915.

Către toți frații
de pribegie, cari vor ceti
acestea rânduri!

Iubite frate!

Proprietarul acestei cărți de legitimație
este în drum că șoapă de a ecăli pământul.

Este o cîntec pentru neamul românesc
ca avem și noi atari tineri curajoși, cari
de dragul studiilor și pentru ca să ducă ves-
tea neamului nostru, cercetează toate orașele
mari și căpeteniile statelor civilizate.

Drept aceea rugăm pe toți frații noștri
să primească pe Domnul Dumitru Dan drept un
frate bun, carele a venit să ne cerceteze pe
noi cei din pribegie.

Toți aceia cari l primesc cu bine, vor
da dovadă că sunt frați buni ai unui frate cu
gînd bun și mare.

Am vizitat toate cărțile și documentele
domnului frate și adevărim că toate sunt în
cea mai bună regulă și că Dsa. este vrednic de
toată încrederea și de tot sprijinul fraților
români de pretutindenea.

Salutând pe toți cetățarii acestei țări
cu dragoste adevărată înțelegem că

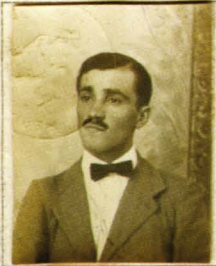

Dr. D. Moldovan
editor-propr. ziarului
"Românul".

Legitimație emisă de redacția ziarului „Românul, primul ziar român fondat 1904”, editor Dr. D. Moldovan avocat, 5103 Detroit avenue, Cleveland, Ohio pentru Dumitru T. Dan prin care acesta este împuternicit timp de 1 an să facă abonamente, anunțuri și să colecteze taxele respective.

RÉPUBLIQUE FRANÇAISE

Annexe du Passeport. N° 2215

Valable jusqu'au Septembre 1915. (1)

Signature du Porteur

D. Dan

Nom Dan
 Prénoms Demetres
 Nationalité Roumaine
 Né à Bucarest, Roumanie le 14 Juin 1890
 Profession actuel
 Domicile (localité et adresse) à Bucarest (Roumanie)

Venant de Madrid.

EST AUTORISÉ À ENTRER EN FRANCE.

en venant par le port de (Narbonne) et des Cerbère
 Destination du voyageur Marseille

Parti du voyage revenir chez lui

PAPIERS D'IDENTITÉ PRODUITS POUR OBTENIR LE PASSEPORT OU LE VISA.

Passé par Roumanie en règle.

VU. Bon pour servir de SAUF-CONDUIT
 permettant de voyager en Chemin de Fer
 jusqu'à destination en dehors de la zone réservée.

Arrivée à la frontière de
 le 14 août 1915.

Certificat
 Le Commissaire Spécial.

COMMISSARIAT SPÉCIAL DES PORTS

VU

Marseille, le

Fait à Madrid
 le 14 août 1915
 Le Consul de France
 POUR LE CONSUL DE FRANCE
 Le Vice-Consul français

Roumanie

PARTIE À REMPLIR PAR LE COMMISSAIRE SPÉCIAL DU PORT DE DIEPPE OU DE LA GARE FRONTIÈRE
 DE pour le voyageur de nationalité Française, Anglaise, Belge ou
 neutre, venant d'une région occupée par l'ennemi.

- (a) Le porteur devra se rendre à (4)
 (b) Le porteur devra se rendre au dépôt de réfugiés de (5)
 (c) Le porteur devra se rendre au dépôt militaire de (6)

AVIS IMPORTANT.

Le fait de se rendre dans une autre
 localité que celle indiquée ci-dessus,
 expose le porteur à des mesures de rigueur.

Cachet.

Le Commissaire Spécial.

1915

- (1) Durée de validité fixée à deux jours jusqu'à 23 h. 59 du jour limite, à indiquer en toutes lettres
 Le jour où la pièce est délivrée n'est pas compris dans ce délai.
 (2) Port de Dieppe ou Gare frontrière de seulement pour tout voyageur, quelle que soit
 sa nationalité, venant d'une région occupée par l'ennemi.
 (3) Le Consul ou l'Agent consulaire.
 (4) Pour le voyageur pouvant justifier d'un domicile en France. Indiquer, s'il y a lieu, le nom
 l'adresse de la personne chez laquelle le voyageur déclare vouloir se rendre.
 (5) L'autorisation de se rendre dans la zone des Armées délimitée par la ligne

Anexă a pașaportului lui D. Dan, eliberată de Consulatul Franței în Spania, prin care
 i se acordă viză de intrare în Franța prin Cerbère (oraș de frontieră), 14.08.1915.

REPÚBLICA DE VENEZUELA

PRESIDENCIA

DOCTOR V. MÁRQUEZ BUSTILLOS

Presidente Provisional de los Estados Unidos de Venezuela

C e r t i f i c a d o :

Que en el día de la fecha, a las diez y media de la mañana, recibió en el Palacio Presidencial de Miraflores, la Visita del Señor Demetre Lann, el cual me manifestó que está realizando un viaje alrededor del mundo.

A la petición del interesado, expido el presente certificado en Caracas, a ocho de abril de mil novecientos quince.- Años 105 de la Independencia y 57 de la Federación.-

V. Márquez Bustillos

Document emis de președinția Republicii Statele Unite ale Venezuelei, prin care se certifică primirea lui D. Dan de către președintele republicii, doctor V. Márquez Bustillos, în data de 08.04.1915.

85) Despartirea de harap mi fu foarte dureroasă și mi puteau să-i explic
 că îl abandonoz pt. tatăl meu și că se uita și el la mine căl plece și la Parv
 care îl opri lăuca și îl desmerde, nîpniecînd despartirea și de Parv.
 Probabil că cămile care mi stia că țaronele singurele lui Harap, fiind
 obimuit mai mult cu mine care alergau mai mult prin oraș și îl surprinse
 așa de bine, dăndu-i alimente de care măcar și eu, caid oborvîmbra
 Tisarea mea cu Parv, ambu cu lacrimi în ochi, harap al nostru îl lătra pe
 Parv, voind a mă urma pe mine. Rămăse înțelegerea între noi și ne
 simm căt de des se stiu unul de altul situație. De aci plecoram. Plecoram
 la orașul Tampa care se compune din 3 orașe: Nord Tampa, ~~West Tampa~~ West Tampa
 și port Tampa. După rize respective, am plecat singur ^{pe un vapor} ~~ca un vapor~~ (Ferry Boat)
 la Havana Rep. Cuba. Ferry-Boatul este un vapor care tras la cheul
 portului are linii de cale ferată și trenul stă împies în el în două părți.
 arănd 2 rânduri de linii. Acesti ama usmirte și economie că vagoanele cu
 fructe în special să mi mai fie dorărcate și încărcate, cari prin această
 fructele se stricau, apoi mai costă și plata descărei și încărcării vagoanelor.
 La West Tampa am ajuns la 12. I - 1915. Din City of Port Tampa am plecat la
 13. I. 915 pe vaporul iar din Key West la 17. I cu Vaporul S. S. Kasotto de la:
 "The Peninsular and Occidental Steamship Company". Ajungînd la Havana
 port, oraș principal și Capitala Republicii Cuba la 18. I. 915. Aici am fost
 bine primit de autoritate și populație. Președintele Republicii au trimis
 o delegație invitându-mă la palatul Presidential. Foto-reporterii au venit
 acolo și mă fotografiază și în palat și pe strada. Presa de țară și de dină-
 meară au articole interesante și fotografii mea, mă făcînd cunoscut
 în toată Republica. Toți cei ce mă întâlneau pe strada la muzeu
 la masă, vorbea cu mine și admira costumele. Dar Cuba fiind încă în
 tranșat toată provincia până la Santiago de Cuba. Populația majoritate
 era albi și negri mai puțin. Cuba produce fructe exotice și trăsțe de Lander.
 În Cuba am plecat în jurnalul Haiti, această colă împărțită în două
 Republica Haiti cu capitala Port-au-Prince la apus, iar la răsărit
 republica Saint-Domingo cu capitala Saint-Domingo. De atunci în 1915
 ambele republici erau în revoluție. Totuși trebuie să te vizitezi. În Haiti
 populația o formăzi negri, albi foarte puțin 2%. Toate puncturile statului
 le ocupă negri. Albi conduc școlile și bisericile. La hotelul (Belle-Vue)
 unde am luat o cameră cu dejurnal obligator, am observat cănd mamă treant
 în registru, că locuia pasageri, numai generali de armată. De fapt această
 era singurul hotel mai mare și mai elegant și supra o șantă vizită prin
 oraș, unde am observat starea populației în timpul revoluției, mamă
 întos la hotel pentru dejun. Nu s'au mare cu o masă lungă, comuna
 erau o parte de pasageri veniți iar alții veneau. Toți comandanți negri
 făceau circumstanțe cu ei, toți generali militari. Din cauza căldurii
 purtau multe plute albastre cu galoane de general, pantaloni tot albaștri
 de doc și sandale de piele fără ciorapi. Dar Haiti orșă talon, vobștar
 și amabili. Vorbea toți numai franceza, alții și engleza. Unul din generali
 se oferit să mă prezinte Președintelui la palat. Acolo cea grupă de
 intrat din câmp ca era încorurat de armată.